

2002 metų ekspedicijos medžiaga

TIUMENĖS SRITIS	2 – 32 psl.
PERMĖS SRITIS	33 – 92 psl.

Ekspedicijoje dalyvavo:

Gintautas Alekna
Jolanta Aleknaitė
Rimantas Kazlėnas
Felicija Kazlėnienė
Gražina Žukauskienė

Ataskaitą paruošė

Gintautas Alekna

TURINYS

Tiumenės sritis

Tiumenės miestas.....	2
Terenkulio kaimas.....	5
Būkinio kaimas.....	8
Veližanų gyvenvietė.....	8
Nižniaja Tavdos gyvenvietė (rajono centras).....	9
Jalutorovsko miestas.....	14
Zavodoukovsko miestas.....	15
Jurginskoje gyvenvietė (rajono centras).....	16
Sosnovkos kaimas.....	16
Novyj Tapo gyvenvietė.....	17
Lebediovkos gyvenvietė.....	20
Verch Kamenkos (buvusi) gyvenvietė.....	23
Jarkovo gyvenvietė (rajono centras).....	26
Antipino kaimas.....	26
Bačelino kaimas.....	27
Kulemeso (buvusi) gyvenvietė.....	30
Pokrovkos gyvenvietė.....	31

Permės sritis

Kūdymkaro miestas.....	34
Gainų gyvenvietė.....	35
Kebratų gyvenvietė.....	35
Šordino kaimas.....	36
Sergejevskio kaimas.....	41
Kočevo gyvenvietė (rajono centras).....	42
Jančero kaimai.....	42
Ust Onolvos gyvenvietė.....	46
Siūrolo kaimas.....	51
Ust Beriozovkos kaimas.....	53
Tukačiovo gyvenvietė ir kaimas.....	55
Kupros Volok kaimas.....	60
Krocholiovo kaimas.....	62
Bolšije Oni gyvenvietė.....	62
Dojego kaimas.....	63
Viziaus kaimas.....	63
Vesiolyj Mys gyvenvietė.....	67
Samkovo gyvenvietė.....	67
Beriozovkos gyvenvietė.....	68
Velva Bazės gyvenvietė.....	69
Galiašoro (buvęs) kaimas.....	69
Melechino kaimas.....	78
Šarvolio kaimas.....	79
„PERMĖ – 36“ (politinių represijų muziejus).....	81

Pirmaisiais pokario metais (1945 – 1946 – aisiais) daugiausia buvo tremiamos partizanų (NKVDistų „banditais“ vadinamų) ir jų rėmėjų šeimos. Darbingų vyrų tarp tremiamų tautiečių buvo nedaug. Daugiausia buvo moterys, vaikai ir seneliai. Taip buvo norima įbauginti gyventojus ir palaužti besiplečiantį ginkluotą antisovietinį pasipriešinimą. 1945 metais nuo liepos 17 d. iki rugsėjo 3 dienos žmonės buvo suiminėjami beveik visose Lietuvos apskrityse. Tremtiniai buvo išgabenti į Komiją ir Permės sritį. Daugiausia buvo tremiama iš Marijampolės, Alytaus, Lazdijų ir Tauragės apskričių. Lietuvos partizanai bandė sutrukdyti šiuos trėmimus. Jie užpuлдavo baudėjų operatyvines grupes, susprogdino geležinkelio tiltą netoli Marijampolės, todėl ešelonas iš Kauno išvyko dviem dienomis vėliau. Šie tremtiniai buvo nugabenti į Sverdlovsko sritį.

Nuo 1947 metų trėmimus vykdė SSRS ir LSSR MGB bei kitos represinės struktūros. Specialius nutarimus ir instrukcijas rengdavo ir įgaliotinius apskritims skirdavo Lietuvos SSR Liaudies komisarų (vėliau – Ministrų) taryba ir LKP(b) CK.

Ištremtų šeimų turtas būdavo perduodamas tarybiniais ūkiams (vėliau – steigiamiems kolūkiams), mašinų ir traktorių stotims, sovietinę santvarką remiantiems naujakuriams, „liaudies gynėjams“, žmonių vadinamiems „stribams“. Pastarieji buvo suinteresuoti, kad būtų ištremta kuo daugiau žmonių, nes jiems tekdavo daugiau tremtinių turto. „Liaudies gynėjų“ vaidmuo tremiant šeimas vis didėjo.

Pagal SSRS MGB 1947 metų spalio 16 d. potvarkį pradėta tremti ir turtingesnius ūkininkus, net jei jie ir neturėjo ryšių su pagrindžiu. Jų sąrašus sudarinėjo sovietiniai aktyvistai. Taip vadinamų „buožių“ trėmimas prasidėjo 1947 metų gruodžio pradžioje ir truko iki 1948 metų pavasario. Ištremtos šeimos pateko į Jakutiją, Omsko, Tomsko ir Tiumenės sritis.

2002 metų rugpjūčio mėnesį buvo organizuota ekspedicija į Tiumenės sritį, o tą pačių metų rugsėjo mėnesį – į Permės sritį. Visuomeninės bendrijos „Lemtis“ nariai aplankė 45 gyvenvietes ir kaimus, kuriuose buvo ištremti mūsų tautiečiai. Daugiausia jų dirbo miškuose. Patekę į specializuotus miško pramonės ūkius, jie kirto mišką, medieną vežė prie upių ar geležinkelių ir gabeno į perkrovimo vietas arba medžio apdirbimo kombinatus, lentpjūves ir dirbo jose. Miško pramonės ūkiai savo ruošos punktus turėjo toliau nuo ūkių centrų, prie upių arba gūdžioje taigoje. Į juos ir būdavo vežami tremtiniai, įsikurdavo gyvenvietės, o vėliau, kirtavietei nutolus, kaimai sunykdavo. Todėl daugelyje tremties vietų kaimų jau nėra. Taigoje likusios tik kapinaitės, kuriose sunku pastebėti lietuviškus kapelius. Ekspedicijos metu aplankyta daug kapinių, 14 – oje iš jų buvo laidojami lietuviai. Kaimuose ir nedideliuose miesteliuose sutikta 11 dar ten gyvenančių tautiečių, daug jų vaikų ir anūkų...

Tiumenė

Tiumenė – tai vienas seniausių Sibiro miestų, dabar – stambus pramonės centras. Jis įkurtas 1586 metais totorių miesto Čingi Tūros vietoje.

Čia ėjo prekybos kelias į Kiniją.

Atvykę į Tiumenę pastebėjome vieną iš stambiausių miesto gatvių pavadintą Marytės Melnikaitės vardu. Vietinis taksistas paaiškino, kad tai mergaitė – didvyrė iš Pabaltijo. Marytės Melnikaitės gatvės ir centrinės miesto Respublikos gatvių susikirtime namo sienoje įmontuota mergaitės skulptūra ir memorialinė lenta. Tai vienintelis paminklas mūsų tautai už pokario triūsą Tiumenės žemėje.

Tiumenėje išleistose pokario atsiminimų knygose tremties laikotarpis neminimas, nors 80-mečiai senuoliai puikiai atsimena įvairių tautybių tremtinius ir jų indėlį į šio krašto ekonomiką. Dažniausiai minimi ukrainiečiai, baltarusiai, moldavai, totoriai, kalmukai, vokiečiai, Pabaltijo tautos.

Tiumenės miestas paliko mums dvejopą įspūdį. Centre krinta į akis modernūs stiklo ir betono aukšti pastatai: memorialas, Tarybų Rūmai, Tiumenės apskrities administracijos pastatas, didinga Lenino skulptūra. Tarp naujų namų išlikęs vienas kitas senosios architektūros pastatas.

Tiumenėje vyksta miesto gatvių rekonstrukcija – betoniniai blokeliai keičiami granitiniais, klojamas naujas asfaltas, todėl šiukšlių, dulkių sūkuriui net centrinėse miesto gatvėse sudarė slogų vaizdą. Medžių lapai susisukę, krenta, nes pastaruosius tris mėnesius ištisai lijo, o rugpjūtį pagaliau atėjo tikroji vasara – termometro parodymai viršijo 30° C. Naktį net viešbutyje miegoti trukdo uodų žyzimas, skaudžiai kanda kiti gyviai. Teko panaudoti specialų aerozolį.

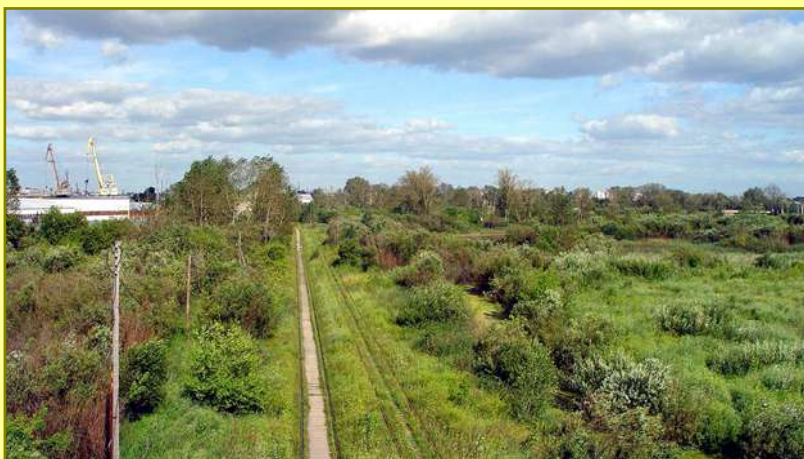
Mes radome miestą ką tik atšventusį 416 metų įkūrimo sukaktį.

Tiumenės mieste gyvena daugiau kaip 700000 gyventojų, tačiau trūksta įvairių specialybių darbuotojų, nes skelbiamos algos mažesnės už minimalią algą Lietuvoje. Produktų yra įvairių, kainos panašios į mūsų, tik kuro kainos 2,5 karto mažesnės.

1947 metais į Tiumenę ištremta keli tūkstančiai lietuvių. Tremtiniai dirbo statybose, elektrinėje, plytinėje. 5 – 6 dešimtmetyje Tiumenėje veikė koncentracijos stovykla, o miesto apylinkėse – pataisos darbų kolonija.

Pokaryje nemažai lietuvių važiavo savo noru į Tiumenės sritį uždarbiauti.

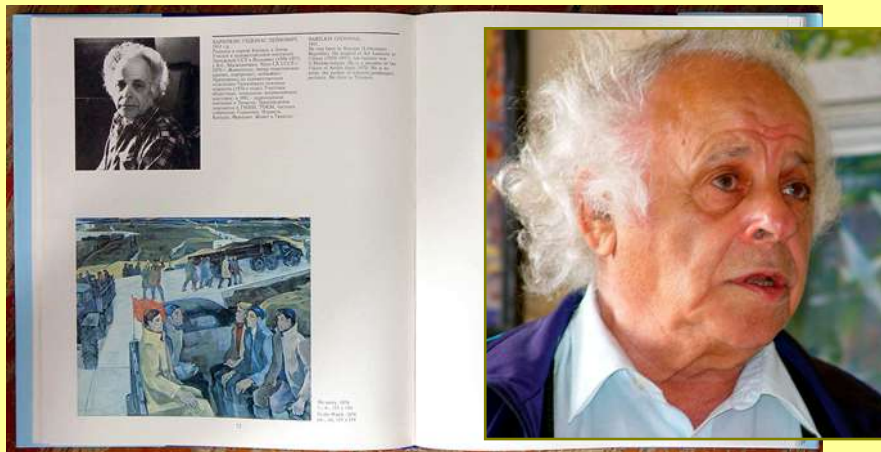

Pačią pirmą dieną nuvykome į buvusią gyvenvietę **Lesobaza Tūra**, kurioje dirbo ir gyveno keletas lietuvių šeimų. Dabar tai jau Tiumenės miesto dalis. Buvusi gyvenvietė jau sunykusi, ją liudija barakų liekanos ir senų vietinių žmonių pasakojimai. Lietuviai čia gyveno pas vietinius žmones, paskui pasistatė barakus ir juose apsigyveno po 3 – 4 šeimas kambaryje. Čia jie traukė iš vandens Tūros upe atplukdytus rąstus, krovė juos į vagonus, baržas, statė barakus. Vaikščiodami po pelkėtą, šiukšliną buvusią Lesobazos teritoriją radome 1926 metų gimimo baltarusę, taip pat tremtinę, Stakutienę Anastaziją, kuri buvo ištekęsusi už lietuvių Stakučio Antano (miręs). Anastazija prisimena gyvenusias čia penkias lietuvių šeimas. Jos žodžiais lietuviai buvo darbštūs ir nuoseklūs žmonės.

Ji prisiminė: Sabalių ir Tamulevičių šeimas.

Anastazijos Stakutienės žodžiais iš tremtinių lietuvių gyvenusių Lesobazoje niekas nemirė išskyrus jos vyrą. Aplankę Zaikino kaimo kapines esančias už kelių kilometrų nuo Lesobazos, lietuvių kapų neradome. Kapinės labai netvarkingos. Kadangi kapinėms nėra vietos plėstis, keletas kapų yra kelkraštyje. Galėjo būti seni kapai užlaidoti naujais.

Pavartę knygą „Tiumenės menininkai“, suradome išeivį iš Lietuvos Barilkį Gidoną Leibovičių, kuris gimęs 1931 metais Kaune, užaugęs Kauno vaikų namuose ir 1950 – 1957 metais mokėsi Vilniaus Dailės institute. Jo mokytoju buvo dailininkas V. Mackevičius. Pagal paskyrimą atsiųstas į Tiumenę dėstė Tiumenės Meno mokykloje.

Dalyvavo srities, zoninėse ir visasajunginėse parodose. Jis buvo pirmasis aukštą išsilavinimą turintis dailininkas. Apsilankę gerbiamo dailininko meno dirbtuvėse, apžiūrėjome jo darbus, pasikalbėjome apie šiandieninį dailininkų gyvenimą Tiumenėje. Sužinojome, kad jis pažįsta tremtinį Navakauską Leoną, baigusį dailės mokyklą. Šiuo metu jis dėsto Tiumenės dailės mokykloje. Su ponu Leonu susitikti nepavyko, kadangi jis atostogauja. Leonas gyvena adresu: ул. Рижская 55 - ?, o Gidonas gyvena tame pačiame name: ул. Рижская 55 -45, darbo tel. 44 – 22 – 93.

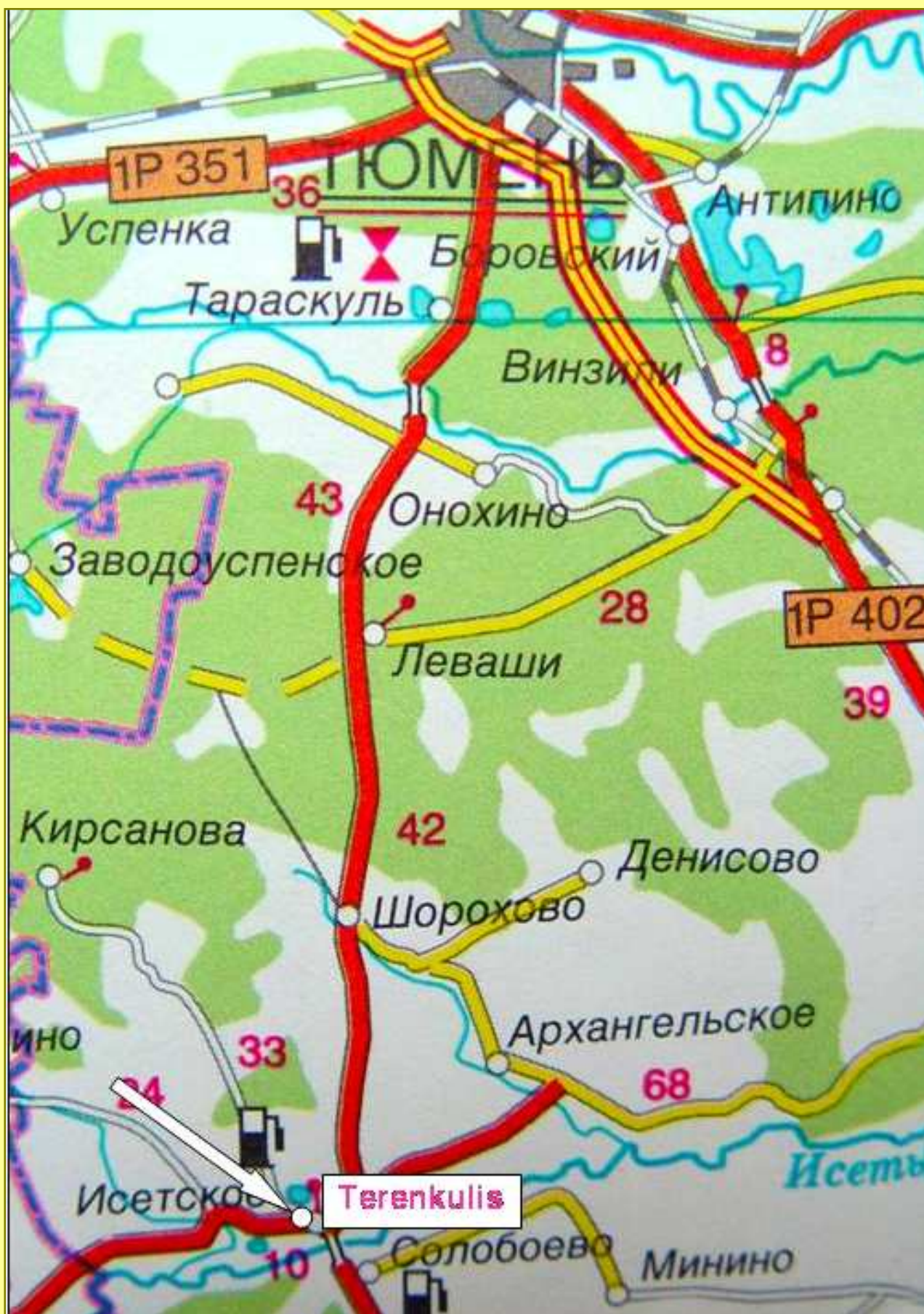
Terenkulio kaimas

1947 m. iš Raseinių raj. Girkalnio valsčiaus išvežė tris vyriausias seseris Urbonavičiutes: Domicelę, Eleną ir Angelę. Liko jų tėveliai: Antanas ir Agnieška Urbonavičiai, seserys – Benedikta ir Bronė bei mažametis brolis Jonas.

Atvežė į Vilnių į Lukiškes laikė porą parų, tada – į Lentvarį, o po to tik į Tiumenę. Važė dvi savaites: naktį važiuodavo, diena stovėdavo. Sakė, kad veža į Tomską bet išlaipino Tiumenėje.

Daug tremtinių pasiuntė į Tiumenės lentpjūvę. Seserys Urbonavičiutės mėnesį dirbo statybose. „Strojplaščiadkoj“ atidirbdavo valandas, išėginė tik sekmadienį, kartais tekdavo krauti vagonus. Vėliau išvežė į mišką, esantį prie Zyriankos geležinkelio stoties. Kartu vežė Prostenytę Teresę, nuo Sartų ežero, Stasę Gumuliauskienę iš Telšių. Ten rado jau dirbantį Čerškų Kazimierą.

Viena savaitę kirsdavo mišką, antrą savaitę medieną kraudavo į mašinas, trečią savaitę – į vagonus. Sunkiausiai buvo miške: piktas viršininkas, su niekuo nesiskaitė, pjūklai nepjaudavo, silpnesnės neiškirsdavo normos, tai negaudavo duonos, todėl Angelė maitino sesutę.

„Kai grįžom į Tiumenę, nuvežė į Iseckoje rajoną. Ten mus abi su seserimi nusiuntė į Terenkulį žvejoti. Sesuo Elena šienavo. Vyresnioji sesuo dirbo siuvykloj. Terenkulyje gyvenom pas senokus Kostoliovus. Terenkulyje atsigavom, turėdavom žuvies. Davė tris arus žemės, užsiauginom net tris maišus bulvių. Kitais metais gavom penkiolika arų žemės“.

Terenkulio ežeras yra maždaug už 90 kilometrų nuo Tiumenės miesto į pietus. Buvęs Terenkulio kaimas dabar jau rajono centro Iseckoje dalis. Buvusio Terenkulio kaime pagrindinės dvi gatvės: Sovietskoje ir Sadovaja, kuriose išlikę tik keletas namų 1938 metų statybos. Vietinių gyventojų beveik nėra, nes dauguma jau mirę, daug namų perstatė Tiumenės gyventojai ir pavertė poilsiavietėmis. Dabar ežere su valtimis ir tinklais niekas nežvejoja. Nematėme nei valčių, nei tinklų. Matėme niūrų, drumzliną ežerą. Gyventojai skundžiasi, kad ežeras priartėjo prie kiemų ir neliko plačios smėlėtos pakrantės. Gyventojai kalbėjo nenoriai ir nedaug ką atsimena. Apie mergaites iš Pabaltijo, žvejojusias kadaise, niekas neprisiminė. Pokario metais žvejybą organizavo „Promartelė“, kurios buvimo vietos niekas tiksliai neparodė, nes neprisimena.

„Po pusantrų metų grįžom į Tiumenę. Tiumenėj gyvenom bendrabutyje, Simakovos gatvėje prie pedagoginio instituto. Statėm gyvenamąjį dviejų aukštų namą Lenino gatvėj, šalia gyvulių sėklinimo punkto, netoli poliklinikos. Dar statėm iš plytų dviejų aukštų namą netoli Poliavoje gatvės. Statybose buvo Rakauskai iš Molėtų raj.“

Pirmoji grįžo Domicelė. Mes grįžom 1953 m. Prieš tai metus dar dirbom sunkiai...“ pasakojo Angelė.

Būkino kaimas

Kadangi 1947 metų gruodžio mėnesį į Būkino kaimą iš dabartinių Varėnos, Marijampolės, Alytaus ir Kauno rajonų buvo atitremta apie 40 šeimų. Dvejus metus lietuviai gyveno pas vietinius žmones. Daugiausiai dirbo miesto statybose. O 1949 metais visi tremtiniai iš Būkino buvo perkelti į Lesobazą.

Orenburgskaja gatvės 32 kampiniame name gyvena Rajisa Aleksejevna 1938 metų gimimo. Ji prisimena atvežtas lietuvių šeimas, kurias apgyvendino pas vietinius gyventojus. Tuo metu kentė badą visi. Ji prisimena jų gražius rūbus, įvairius daiktus, kurie buvo iškeisti į maisto produktus. Iki šių dienų ji dar prisimena labai gražią didelę vazą. Paskutinis kaimo gyventojas, pas kurį gyveno lietuviai, jau miręs. Nuo tų laikų kaime liko tik pora namų. Kaimo teritorijoje kyla nauji gyvenamieji namai, o artėjančio miesto komunikacijos jau apraizgė kaimą. O gražūs prisiminimai apie lietuvius tremtinius – jau tik Rajisos Aleksejevnos atmintyje.

Aplankėme ir Būkino kaimo kapines. Čia daugiausia marmuriniai paminklai, o lietuviškų kryžių ir kapų neradome. Raisa Aleksejevna taip pat tvirtina, kad iš lietuvių tremtinių niekas nemirė.

Velizanų gyvenvietė

Važiuodami į Novaja Tavdą pakeliui užsukome į Velizanų gyvenvietę. Kaimo administracijoje su mumis maloniai bendravo Tatjana Aleksandrovna Ivanova. Nuo 1961 metų Velizanai neteko rajono centro statuso. Buvo prijungti prie Tiumenės rajono, o nuo 1964 – pavaldūs Nižniaja Tavdos rajono centrui.

Tatjana Aleksandrovna patvirtino girdėjusi, kad Velizanų (buvusiame) rajone gyveno ir dirbo lietuviai tremtiniai. Kaime likęs vienas kitas to meto liudininkas sunkiai prisimena praėjusias įvykius.

Mes užsukę į Veližanų kapines ir atidžiai jas apžiūrėję, jokių lietuviškų kapų požymių neradome. Matėme, kad daugelio laidojimų datos paskutiniųjų dešimtmečių, o ir visoje kapinių teritorijoje nėra senų kapų, galime manyti, kad yra užlaidojamos senos kapavietės.

Atsisveikindama Tatjana stebėjosi mūsų veikla, Lietuvos valstybės dėmesiu tautos istorijai - mūsų darbą vadino pasišventimu ir palinkėjo didelės sėkmės.

Nižniaja Tavda (rajo centro)

Atvykę į Nižniaja Tavda, dabartinį rajono centrą, pirmiausia užsukome į rajono archyvą.

Archyvo specialistė Tatjana Zorina Nikolajevna žadėjo mėnesio laikotarpyje surinkti kokius nors duomenis apie lietuvius tremtinius ir atsiųsti į Lietuvą. Mes užsirašėme archyvo adresą ir telefoną: *Тел. 2-16-61*

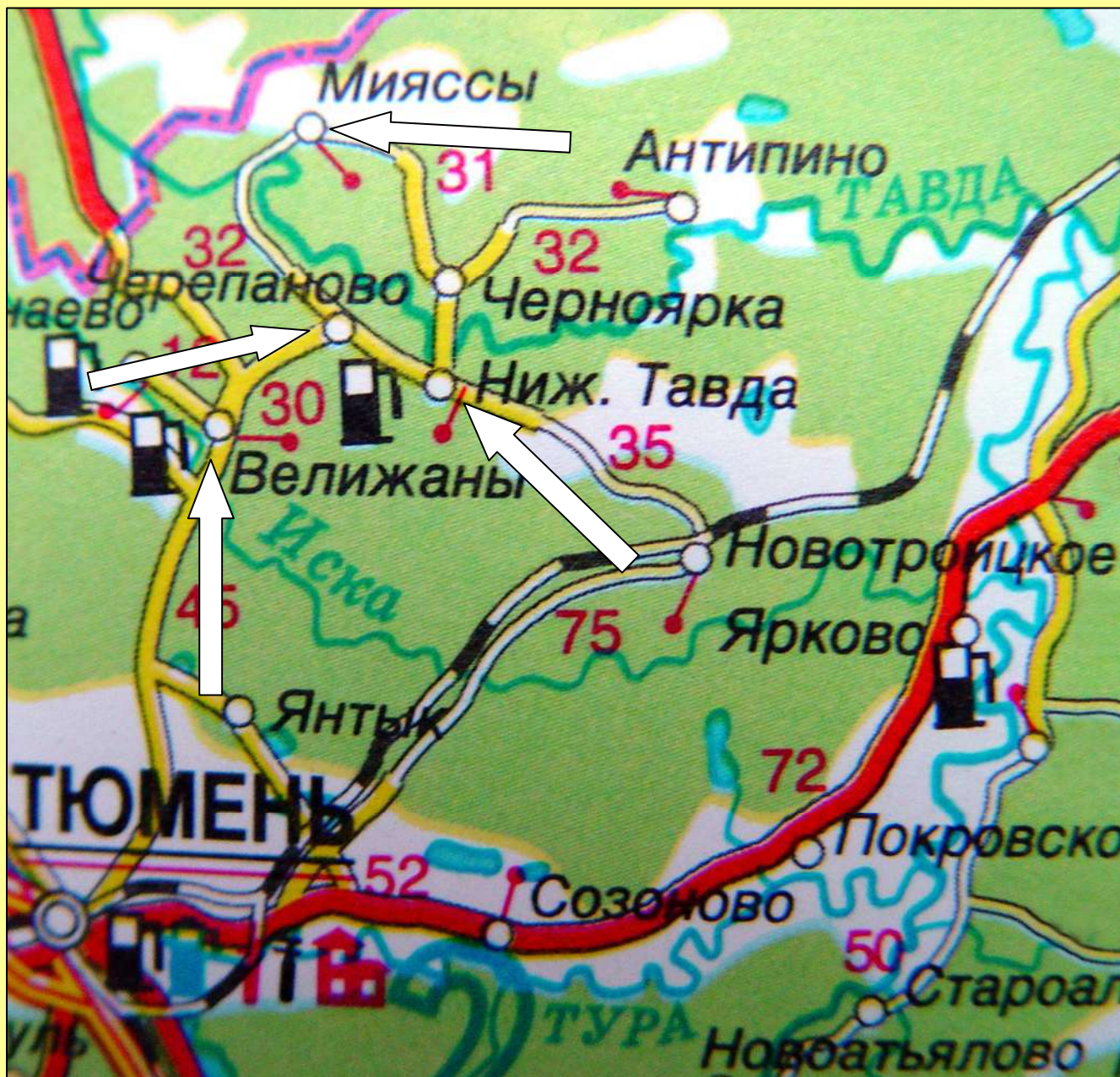
*626020 Тюменская область,
с. Нижняя Тавда,
ул. Ленина 12,
Архивный отдел.*

Milicijos pasų – vizų skyriaus viršininkė nurodė vienintelio čia gyvenančio lietuvio Milišausko Genadijaus Aleksandro adresą: *Новая 54.*

Nuvykę paties šeimininko neradome, o gretimoje gatvėje gyvenanti žmonos sesuo pasakė, kad jis išvykęs į Vokietiją pas savo seseris. Du jo sūnūs tarnauja Rusijos kariuomenėje, o 11 metų dukra lanko mokyklą. Iš pareigūnų ir giminių girdėjome, kad jis ruošiasi gyventi Vokietijoje. Todėl grįžimu į Lietuvą šeima nesuinteresuota.

Užsukome į senąsias Nižniaja Tavdos kapines. Pirmiausia išvydome memorialą žuvusiems Didžiajame Tėvynės kare. Už memorialo matėsi medžiais ir dilgėlėmis apaugusi kapinių teritorija. Iš dilgelių kyšojo vienas kitas rusiškas paminklas, o maždaug viduryje kapinių radome vieną katalikišką medinį kryžių be užrašo. Beveik visoje teritorijoje po dilgėlėmis aiškiai matėsi kauburėliai...

Bendraudami su pareigūnais ir gyventojais bandėme sužinoti ar buvo lietuvių Antipino, Mijasų ir kituose kaimuose esančiuose už Tavdos upės. Bet sužinoti ką nors konkretesnio nepavyko.

Buvome nuvykę iki perkėlos, tačiau keltis nesiryžome. Upė buvo labai patvinusi, aplinkui telkšojo pelkės ir vietinių gyventojų teigimu galėjo būti kai kuriose vietose apsemtas kelias. Todėl nenorėjome gaišti laiko ir į kitą pusę nesikėlėme.

Po savaitės, kai vanduo atslūgo, mes pabandėme persikelti į kitą Tavdos upės pusę. Aplankėme Mijasų ir „Piervomaikos“ kaimus. Mijasuose užsukome į administraciją ir asmens kortelėse radome kelias lietuvių pavardes:

1. Cimbolaitytės Birutės Jono, 1931 m. gimimo iš Šakių, gyvenusios Piervomaiskyj kaime,
2. Ambrosienės Marijos Vinco, 1903 m. gimimo, iš Marijampolės, gyvenusios N. Tavdoje
3. Siaurytės Natalijos Vinco, gimusios 1898 m., iš Marijampolės, gyvenusios Piervomaiskyj kaime.

Daugiausiai lietuvių gyveno ir dirbo Piervomaiskyj kaime. Kalbėjome su ukrainiete tremtine Varfolomiejeva Aleksandra Gerasimovna. Ji prisiminė siuvėją Genutę, lietuvačių vardus: Albiną, Solomėją, Ievutę, Algirdą, su kuriais išvažiuodavo savaitei į miško darbus. Jie maitinosi kartu. Aleksandra bendraudama su lietuvačiais pramoko net lietuviškai ir dar dabar prisimena vieną kitą žodį.

Kalbėjomės ir su Aleksandru Fiodorovičium ir Proskovja Nikolajeva Tereniomis. Aleksandras, gimęs 1923 metais, visą laiką gyvenęs ir dirbęs „Piervomaikoje“, prisimena Ievutę, plukdymo meistrą Algirdą, kroviką Cėplą Juožą ir kitus. Jis teigia, kad lietuviai buvo darbštūs, negirtuokliavo, neblogai uždirbo ir į Lietuvą išvažiavo „su pinigais“.

Proskovja Nikolajeva, gimusi 1924 metais, visą laiką gyvenusi ir dirbusi „Piervomaikoje“, anais laikais dirbo buhalterė. Ji sakė, kad atvykę lietuviai statė baraką, o vėliau namus. Ji pabrėžė, kad lietuviai gerai gyveno: laikė po dvi karves, augindavo kiaules, kurias skersdavo tris kartus metuose, kadangi mokėjo paruošti mėsą, o vietiniai rusai pjaudavo tik per šalčius. Ji prisimena Algirdą Grinkevičių, kuris gerai kalbėjo rusiškai. Proskovja mus sužavėjo savo gyvumu, žvalumu, puikia atmintimi, domėjimusi dabartine politika ir įvykiais.

Lietuviai dirbo medienos plukdyje, kirtu miškus, tuokėsi ir gimdė vaikus. Proskovja Nikolajeva prisimena, kad čia mirė tik dvi senutės, kurios buvo palaidotos bendrose Mijasų kapinėse, o vėliau palaikai išvežti į Lietuvą. Aleksandras prisiminė, kaip per nelaimingą atsitikimą miške žuvo mergina, kuri buvo palaidota Mijasų kapinėse.

Aplankėme šalia Mijasų kaimo esančias kapines, bet jokių lietuviškų kapų žymių neradome.

Grįždami į Tiumenę sustojome **Čerepanovo** kaime. Kaimo administracijos darbuotojai padedant apsilankėme pas Klugajevskius. Pas juos 1989 metais buvo apsistojęs lietuvis Birutė su sūnumi Alvydu iš Trakiškių, kai vežėsi vyro brolio ir dukrelės palaikus iš **Jeriomino** kapinių. Šios kapinės buvo bendros visiems kaimams esantiems tarp Čerepanovo ir Antropovo.

Nuvykę į kapines ir atidžiai apieškoję, suradome vieną ant kauburėlio stovintį nedidelį medinį katalikišką kryželį ir kitą jau nūvirtusį ir beveik supuvusį. Aplink pastarąjį buvo apgriuvusi žalsvos spalvos tvorėlė. Aplink buvo nemažai bevardžių kauburėlių. Kapinėse yra laidojama be tvarkos, todėl ir čia gali būti lietuviški kapeliai užlaidoti

Jalutorovsko miestas

Atvykę į Jalutorovską užsukome į archyvą. Sužinojome, kad 1960 metais pasikeitė rajono teritorija. Dalis kaimų pateko į Zavodoukovsko pavaldumą, o ankstesnių metų archyvas (nuo 1965 metų) yra atiduotas Tiumenės apskrities archyvui.

Jalutorovske suradome lietuvių šeimą Birutę ir Joną Kamarauskus, gyv. ул. Ворошилово 51 – 1.

Prieš metus laiko jie atvyko iš Lebediovkos, kur gyveno gatvėje vietinių vadintoje „Бандитская улица“. Jonas Kamarauskas gimęs 1918-02-14. 1939 metais iš Alytaus apskrities Miroslavo valsčiaus Obelytės (Obelijos) kaimo pašauktas į Lietuvos armiją. 1940 metais Lietuvos armijai vadovavo rusų vada, o 1941 metais, karui prasidėjus, Varėnos poligone pateko į Vokiečių armijos apsuptį, suimtas kartu su kitais kareiviais. Vokiečiai išdavė asmens dokumentus lietuvių-vokiečių kalbomis, vokiečių okupacijos metais tarnavo vokiečių armijos žinioje. Atėjus rusų frontui slapstėsi, buvo suimtas ir aštuonis metus išbuvo Magadano lageryje. Atidirbus Magadano lageryje, tremtis pratęsta į Lebediovką, kur buvo ištremti tėvas, motina ir brolis. Čia pamilo tremtinę Birutę Česnulevičiūtę, sukūrė šeimą, užaugino dukrą Ireną, kuri gyvena Jalutorovske atskirai. Šiandien Jonui 84 metai, silpnai girdi, bet gerai kalba lietuviškai, gan žvalus. Jis pats stebisi savo pragyventu gyvenimu, supranta, kad žmogus gali iškęsti viską, tik “nereikia klausti kaip tai padariau“.

Birutė – Joana Česnulevičiūtė – Kamarauskienė gimusi 1936 metais, augo penkių vaikų šeimoje, gražioje pietinėje Lietuvoje, Marcinkonyse. Po karo Birutės tėvas kartu su kitais vyrais slapstėsi. Pasitraukus į Baltarusijos miškus, buvo išduotas vietinio gyventojų, suimtas. Iš Gardino kalėjimo perduotas į Vilnių, sušaudytas 1952 metais. Birutės motina likusi su mažamečiais vaikais valdžios buvo persekiojama. 1947 metais nuo ištremimo spėjo pasislėpti. 1951 metais ištremta į Tiumenės sritį Birutės mama ir keturi jos vaikai. Birutė augo, brendo, dirbo įvairius darbus tremtyje – Lebediovkoje. Viena Birutės sesuo su motina grįžo į Lietuvą, brolis gyvena Gardine (susitaupiusios pinigus Birutė su Dukra Irena ir seserimis iš Tiumenės aplankė brolių Gardine ir verkdama aiškina negavusi vizos įvažiuoti į Lietuvą, aplankyti sesers Druskininkuose). Iš viso Birutė Lietuvoje, pas gimines, lankėsi tris kartus. Tėvynės labai ilgisi.

Agota Burlinskaitė – Kran gyvena Jalutorovske ул. Чанцева 11 – 3. Jos šeima gyveno Lietuvoje, Alytaus apskrityje, Varėnos rajone, Kabelių seniūnijoje, Balaitės kaime. Tėvas buvo kaimo seniūnas. Šeimoje augo šeši vaikai. Turėjo 50 ha žemės ir miško. Tėvas slapstėsi miške, rusų kariuomenės operacijos metu buvo nušautas. Po savaitės motina su draugėmis slapta atsikasė palaikus ir perlaidojo Kabelių bažnyčios šventoriuje. Šeima buvo pasmerkta tremčiai 1947 metų pavasarį, tačiau rusų karininkas, pamatęs motiną su šešiais vaikais (šeštasis vaikas buvo žindomas krūtimi), pasakė: „Tegul daro su manim ką nori, bet šitos šeimos aš nevešiu“. Bet 1947 metų žiemą visgi šeima buvo išvežta. Atvykę rusų kariai per dvi valandas padėjo susirinkti daiktus. Naujus Metus ešalonas pasitiko ties Velykije Lūki stotimi. Agotos broliai ir seserys užaugo visi Sibire. Mirus motinai visi ryšiai su Lietuva nutrūko. Agota savo giminėje suskaičiuoja dvylika įvairių tautybių. Agota Burlinskaitė – Kran praleidusi jaunystę, brandos metus ir pasitikusi senatvę atleidžia viską, tik negali atleisti žiauraus režimo ir elgesio vagonuose. Agota per liūtį palydėjo mus iki mašinos, pažvelgusi liūdnu žvilgsniu pasakė: „O dabar aš jau Rusijoje likti nebenoriu...“

Zavodoukovsko miestas

Zavodoukovsko archyve taip pat sužinojome, kad visi pokario dešimtmečių dokumentai perduoti į Tiumenės apskrities archyvą. Užsukę į metrikacijos skyrių sužinojome, kad neseniai buvo registruota *Kamarauskas Irina Valerijaus* iš Lebediovkos santuoka. Kadangi skyriaus vedėjos nebuvo, tą dieną dirbusios darbuotojos pažiūrėti registracijos sąrašų neleido. Siūlė užsukti, kai dirbs pati vedėja.

Ryšių skyriuje, paėmę telefono abonentų knygą, pastebėjome tik dvi lietuviškas pavardes:

Pautenis V. I. ir Pautenis I. P.

Lietuvių ieškojimą per pasų skyrius apsunkina tai, kad paskutiniaisiais metais keičiant rusiškus pasus neįrašoma tautybė.

Jurginskoje gyvenvietė (raiono centras)

Važiuodami į Novyj Tapą užsukome į rajono centro Jurginskoje archyvą. Mus maloniai sutiko archyvo vedėja Pečiūgina. Ji sakė, kad turi asmenų uždarbio dokumentus nuo 1950 metų. Kai keitėsi rajonų ribos, daugelio kaimų archyvai gali būti kituose rajonuose arba centriniame Tiumenės archyve.

Tame pačiame rajono administracijos pastate yra ir civilinės metrikacijos skyrius. Mes ten taip pat užsukome. Skyriaus vedėja Lidiya Borisovna mums mielai parodė keletą penktojo dešimtmečio civilinių įrašų knygų, kuriose iš karto pastebėjome keletą lietuviškų pavardžių. Tai byloja, kad tame rajone buvo nemažai lietuvių. Norint išrinkti visas pavardes reikia daug laiko, o mūsų užduotis šiek tiek kitokia. Todėl mes užsirašę civilinės metrikacijos skyriaus adresą ir telefoną: *с. Юргинское Тюменской обл. ул. Центральная 59*

Тел. 2 24 99, дом. 2 15 25

išvykome į Sosnovką ir Novyj Tapą.

Sosnovkos kaimas

Jeigu kiekviename Tiumenės srities rajono centre beveik niekas lietuvių neprisimena, tai atokiuose kaimuose sutikti senukai pasakoja lyg tai buvo viskas neseniai – lietuviai čia dirbo ir gyveno. Buvusios kasininkės Deriabinos Nadieždos Semionovnos atmintyje lietuvių pavardės: Balčius, Anusaitis, Mačys, Jūraitis, Brazaitis, Masalskis, Ona Petkevičienė ir kt.

Tremtiniai buvo apgyvendinti barakuose, vėliau statėsi lentinius namelius. Majakovskio gatvėje Nr. 1 išlikęs namas, kuriame gyveno lietuvių šeima.

Sosnovkoje vyko medienos paruošimo ir rūšiavimo darbai. Čia būdavo kraunama į vagonus ir išvežama į Zavodoukovską, Jalutorovską, Tiumenę. Į Sosnovką ateidavo siaurasis geležinkelis iš tolimesnių miško kirtimo punktų.

Lietuviams išvykus į tėvynę ištuštėjusi Sosnovka buvo papildyta verbuotais darbininkais iš Ukrainos ir Baltarusijos. Šiandien Sosnovkoje medienos paruošimo darbai nebevyksta, yra daug tuščių, griūvančių sodybų, jaunimas išvažiuoja kitur. Siaurasis geležinkelis yra visiškai išardytas, o bėgiai ateinantys nuo Zavodoukovsko jau seniai surūdiję...

Mes Sosnovkoje sužinojome, kad kapinių čia nėra ir nebuvo, nes visus mirusius laidojo Novyj Tapo kapinėse.

Novyj Tapo gyvenvietė

Ši gyvenvietė 2001 metais šventė 50 – asias įkūrimo metines.

Penktame dešimtmetyje apie 20 lietuvių šeimų kartu su moldavais buvo atitremti į šį miškais apaugusį plotą. Prasidėjo gyvenvietės statymas: kultūros namų, mokyklos bei gyvenamųjų namų. Lietuviai pastatė visus namus Školnaja ir Naberežnaja gatvėse, kurių daugelis išlikę iki šių dienų. Tremtinys moldavas Gažu Andriejus Konstantinovičius su ašaromis akyse prisiminė lietuvės Matildos vardą ir prašė perduoti jai linkėjimus... Vietiniai gyventojai lietuvius prisimena, kaip darbščius, sumanius ir pamaldžius žmones.

Kultūros namai ir šiandien tebepuošia gyvenvietę, čia dar ir dabar vyksta įvairūs kaimo žmonių kultūriniai renginiai.

Novyj Tape klestėjimo laikotarpiu buvo 5000 gyventojų, o dabar liko tik apie 1500.

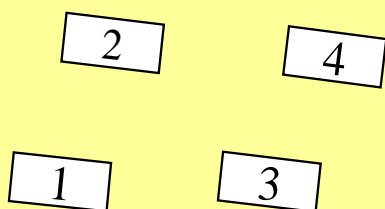

Kaimo kapinės yra už 2 kilometrų nuo centro, miške, tvarkingai aptvertos.

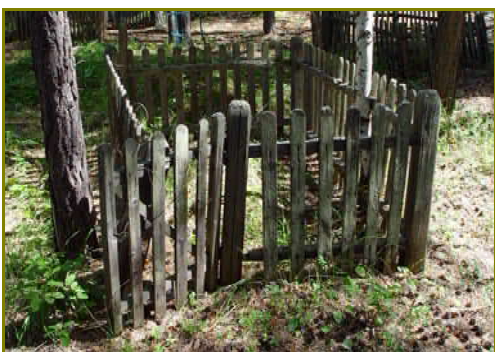
Maždaug viduryje kapinių suradome keturis lietuviškus kapus.

Novyj Tap kaimo kapinės

1. Metalinis kryžius ir medinė tvorelė.

2. Kauburėlis aptvertas medine tvorele.

3. Medinis kryželis ir medinė tvorelė.

4. Aiškiai iškastas kapas, nes įdubusi žemė ir sudaužytas betoninis antkapis. Iš trijų pusių juosia metalinė tvorelė su betoniniais stulpeliais.

Lebediovkos gyvenvietė

Lebediovką taip pat statė lietuviai. Pradžioje lietuvių gyvenvietę sudarė dvi gatvės. *Заречная* gatvę, kurioje gyveno lietuviai, vietiniai vadino „Бандитская улица“.

Kampiniame name, kuris išliko iki mūsų dienų, gyveno Kauko, Kamarausko šeimos, o priešingoje gatvės pusėje Vosylius šeima.

Lebediovkoje gyvena tremtinė Kamarauskienė – Baliūnaitė Genė, gimusi 1926 metais. Čia atitremta 17 metų amžiaus iš Būdviečio (Marijampolės rajonas). Pakliuvo atsitiktinai, atėjusi pasisvečiuoti pas draugę, o vėliau įtraukta į tremtinių sąrašą. Jauna mergaitė patyrė visą kelionės pragarą, badą, šaltį, baimę dėl ateities. Žiemos metu ešelonas pasiekė Tropinską. Visą gyvenimą pragyveno Lebediovkoje. Pradžioje dirbo katorginius darbus, nuo bado gelbėjo iš Lietuvos tėvų siunčiami siuntiniai su maistu. Vėliau įsidabino psichiatrinėje ligoninėje slauge. Užsidirbo pensiją. Gyvena mažame namelyje ул. *Солнечная 1*.

Turi 60 arų žemės: augina bulves, įvairias daržoves, yra vaiskrūmių, kiemelyje ir po langais žydi gėlės. Buvo ištekęs už tremtinio Kamarausko Vytauto, susilaukė dviejų sūnų ir dukters. Vyras ir sūnus palaidoti Lebediovkos kapinėse.

Lietuva likusi tik prisiminimuose, laiškais bendravo su seserim Kupčinskiene – Baliūnaite Julija, gyvenančia Marijampolėje (paskutinis laiškas gautas prieš aštuonis metus, adreso nebeprisimena).

Lebediovkoje gyvena jau suaugę sūnus ir dukra. Jie sukūrė savo šeimas. Genutės gyvenimą praskaidrina kasdien atbėgantys aplankyti maži anūkai: Ženka, Vytautas ir Joana. Genutė išsaugojusi jumoro jausmą. Rusų kalba anūkams aiškina, kad Lietuva yra graži, turtinga šalis, kur net „kiaules obuoliais šeria“. Genutė gražiai dainuoja jaunystės lietuviškas dainas, gieda Lietuvos himną, turi išsaugojusi maldaknygę iš kurios meldžiasi vakarais. Ašarotomis akimis aiškina, kad į Lietuvą sugrįžti jau praleista proga. Čia gyvena jos vaikai ir anūkai, o tėveliai seniai ilsisi Būdviečio kapinaitėse taip ir nepamatę dukters.

Lebediovkoje gyvena tremtinys Česnulevičius Juozas – Malyšėvas (jis pasiėmė žmonos pavardę Малышев).

Kapinės yra kaimo vakarinėje dalyje, pervažiavus geležinkelį, 300 metrų į kairę. Neturi tvoros, seni kapai chaotiškai „išmėtyti“ miške. Nauji kapai tvarkingesni, laidojama eilėmis. Dešinėje kelio pusėje valstybės lėšomis laidojami psichiatrinėje ligoninėje mirę ligoniai.

Lebediovkos kaimo kapinės

3

2

1

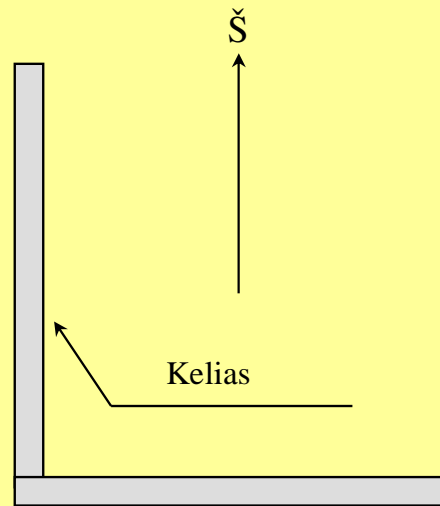
4

5

8

7

6

1. Metalinis kryžius, lentelė iš aliuminio su užrašu.

2. Panašus į 1 kapo kryžius be užrašo. Kapas iškastas. Manoma, kad tai Žardecko kapas.

3. Metalinė tvorelė 1,60 m aukščio, 6 x 4 m, kapas yra naujų kapinių 10 eilėje ties įvažiavimu į kapines. Palaidoti keturi giminaičiai. Vienas kapas su betoniniu antkapiu, betoninis paminklas su užrašu.

Greta palaidotas jo tėvas Kamarauskas Vytas, metalinis paminklas su žvaigžde. Yra nuotrauka, užrašo nėra. Greta du metaliniai kryžiai be užrašų. Giminių parodymu čia palaidoti seneliai Kamarauskai Julius ir Kristina.

4. Medinis kryžius be užrašo. Kauburys.

5. 2,5 x 3,5 m išgriuvusi tvorelė, du kauburiai. Ties vienu metalinis kryžius be užrašo, kitas medinis su užrašu.

6. 1,5 m aukščio medinis kryžius, ant skersinio aliejiniaus dažais užrašyta.

7. Išlikęs tik kauburėlis.

8. 3,5 x 2,5 m tvorelės išlikusi tik dalis, kryžiaus nėra.

Pastaba: 1, 2, 4 kapai yra nuo kelio posūkio į pietvakarius nutolę 50 m.

Verch Kamenka (buvusi gyvenvietė)

Verch Kamenka - buvusi miško kirtėjų gyvenvietė Tiumenės srities Jurginskajos rajone. 1948 m. buvo atitremta apie 300 žmonių iš Lietuvos. Gyvenvietė buvo įkurta dar 1939 – 1941 m. atvežtų tremtinių. Čia buvo Ukrainos, Moldavijos ir kitų tautybių tremtinių. Viename iš barakų veikė septynmetė mokykla, buvo parduotuvė, pirtis, garažas, kontora, lentpjūvė. Lietuviai kirtė mišką, dirbo lentpjūvėje, krovė vagonus. Po poros metų lietuviai pasistatė namelius, turėjo daržus, augino bulves ir kitas daržoves, laikė gyvulius.

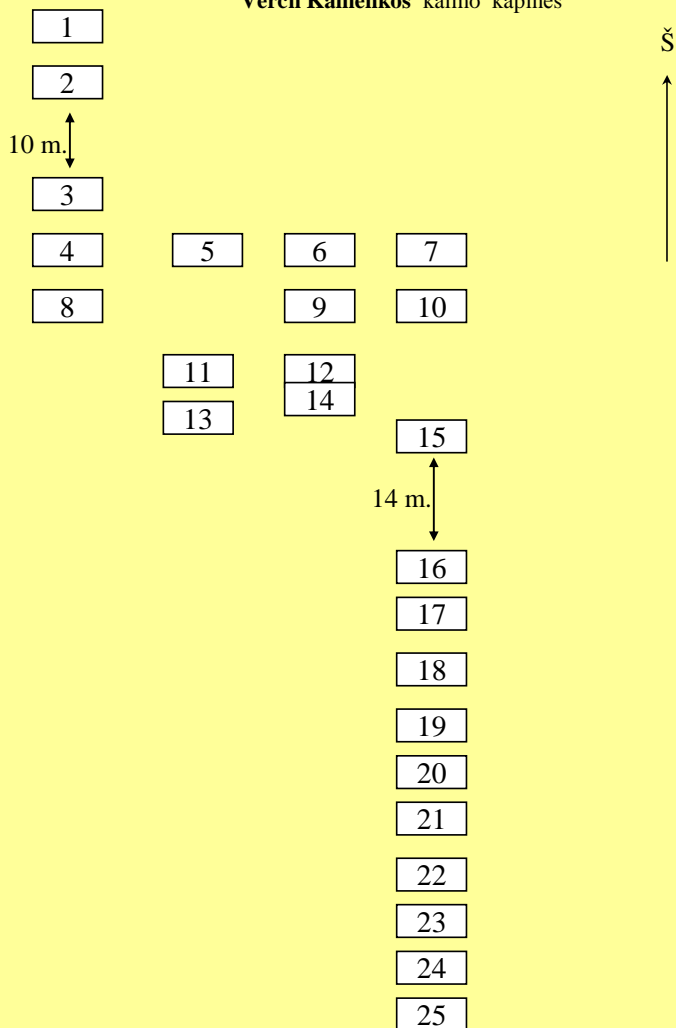

Dabar Verch Kamenkos kaimo vietoje yra kasamas smėlis. Susiformavęs nedidelis ežeras, kuriame mielai maudosi įvairių aplinkinių kaimų žmonės, atvažiuoja net iš Jalutorovsko ir Zavodoukovsko, mat ežero dugnas gražus, smėlėtas, o vanduo šiltas. Buvusio geležinkelio bėgiai aprūdiję ir apaugę žole, o ties smėlio karjeru visiškai išardyti.

Verch Kamenkoje mirė kelios dešimtys lietuvių. Kapinės yra už 2,2 km. nuo buvusio kaimo, pietų kryptimi (link Lebediovkos). 150 m. nuo kelio, apaugusios mišku ir neaptvirtos.

Verch Kamenkos kaimo kapinės

	1. Duobė iškasta, manoma, kad iš čia išvežti Malinausko palaikai.
	2. Yra mažytis medinis kryželis ir kauburys.
	3. Yra tik kauburys.
	4. 1,5 m išvirtęs medinis kryžius, kauburys.
	5,6. Tik kauburiai
	 7. Medinis kryžius 2,5 x 1,5 m tvorelė.
	8. Kauburėlis
	9. Medinių kryželių liekanos, sugriuvusi tvorelė. 12. 1,2 x 2,5 m tvorelė, kauburys, kryžiaus nėra. 14. 1 x 2,2 m tvorelė, kauburys, kryžiaus nėra.
	10,11,13. Tik kauburiai
	15. 4 m aukščio kryžius, sugriuvusi tvorelė.

16. 1,5 m medinis kryžius, kauburys, tvorelės nėra.

17. Kauburėlis

18. Iškastas kapas.

19. Kauburėlis

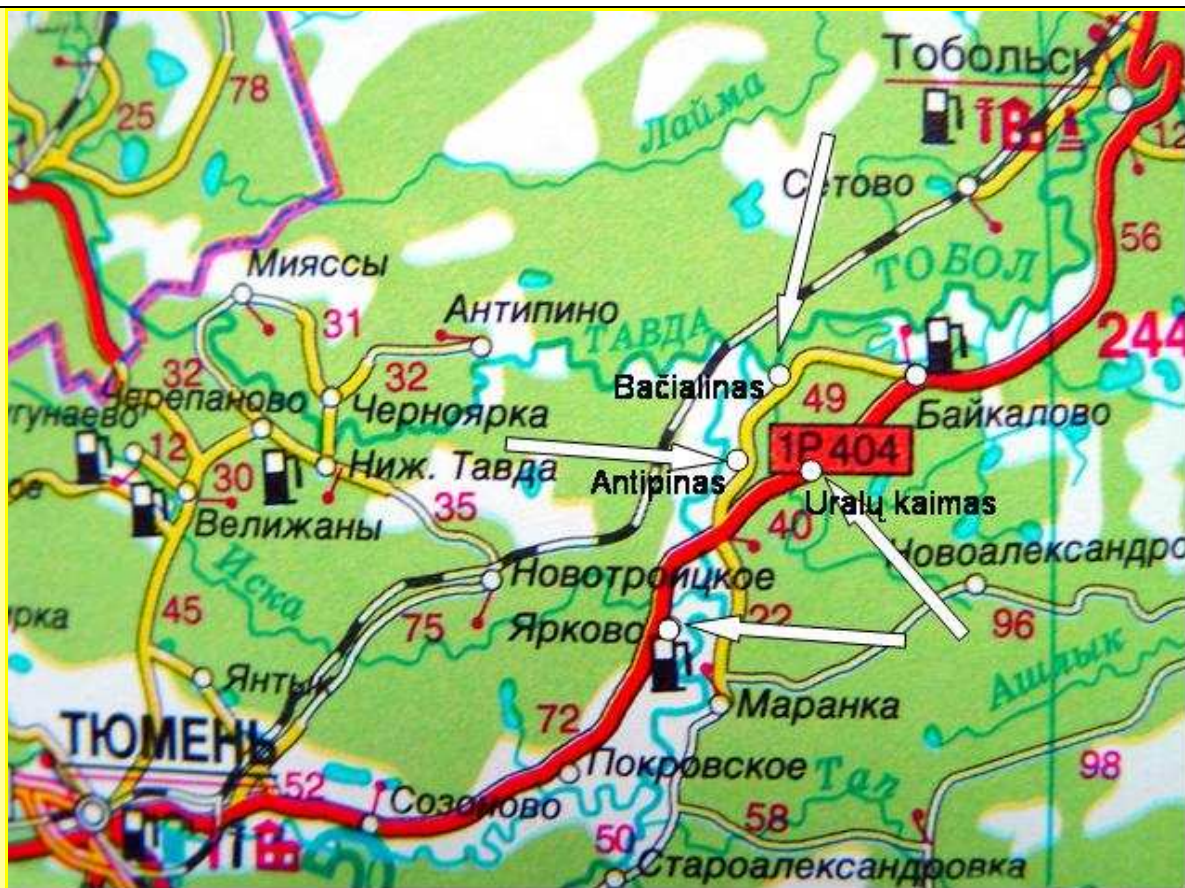
20. 1,5 m išvirtęs medinis kryžius, tvorelės liekanos.

21-25. Išlikę tik kauburiai su dviem mediniais jų aplinkoje nuvirtusiais kryžiais.

Važiuojant iš Verch Kamenkos į Lebediovką buvo Belorečkos gyvenvietė, kurioje gyvenantys lietuviai laidodavo gimines Verch Kamenkos kapinėse.

Jarkovo rajonas

Atvykome į Jarkovo rajono administraciją. Susitikome su archyvo vedėja Valentina Petrovna Papova (Пионерская 87 tel. 2 54 99). Jarkovo rajone dabar gyvena apie 25000 gyventojų. Rajono centre apie 7000 gyventojų. Vedėja paaiškino, kad pokario archyvo medžiaga atiduota į Tiumenės centrinį archyvą (Уридского 27), kita dalis išsiųsta į Tobolską. Jos žodžiais, kai tik buvo leidžiama iš Jarkovo rajono išvyko į Tėvynę. Liko nemažai vokiečių. 30% rajono gyventojų sudaro totoriai ir čiuvašai.

Antipino kaimas

Kaimas baigiantis sunykti, senbuvų likusi tik „baba Šura“ (87 metų). Ji pasakojo, kad kaime buvo daug įvairių tautybių tremtinių, o kolūkis vertėsi žemdirbyste ir gyvulininkyste. Dabar čia lietuvių nėra. Pakalbinome 64 metų kalvį Aleksandrą Petrovičių Kopilovič. Jis šiame kaime gyvena tik nuo 1960 –ųjų metų, bet jis žino kad Bačeline gyveno daug lietuvių, kurie buvo pastatę dvi eiles gerų namų. Besigydydamas ligoninėje Kapilovičius gulėjo kartu su vienu lietuvių iš Uralsko.

Bačelino kaimas

Bačelino kaimas yra prie Tobolo upės. Jau penkeri metai didžioji kaimo dalis yra apseimiama ir atskiriama nuo pagrindinės gyvenvietės. Dabar šią kaimo dalį, vadinamą „Lesozavod“, jungia naujai supiltas kelias – pylimas. Šioje apseimamoje gyvenvietės dalyje, *Луговая Nr. 9*, gyvena lietuvės Danutės Klimašauskaitės – Uljanovos šeima. Įėjus į kambarį Danutė parodė į krosnį, kur aiškiai matėsi prieš mėnesį buvusio potvynio žymės. Kieme, daržo vietoje, dumblas ir potvynio sąnašos. Čia pat guli dvi valtys, kurios tokiais atvejais būna vienintelė susisiekimo priemonė.

Danutė su tėvais ir seserimis ištremta 1947 metų žiemą iš Varėnos rajono, Merkinės. Tremties priežastis – brolio Klimašausko Stasio dalyvavimas partizaniniame judėjime. 1947 metais ištremti tėvai: Klimašauskas Viktoras, Klimašauskienė Valerija, vaikai: Klimašauskaitė Ona, Klimašauskaitė Anelė, Klimašauskaitė Danutė. 1951 metai Lietuvoje sušaudytas brolis Stasys. Po brolio žūties likusios seserys Aldona ir Marytė savo noru atvažiavo pas tėvus į Bačeliną. Alytiškės Černiauskienės – Bucevičiūtės, Marytės (gyv. Naujoji g. 14-86, Alytus, prieš 3 metus grįžo į Lietuvą) pasakojimu atvykus į Bačeliną, norėjo išmainyti lašinius (Lietuvoje jiems leido pasiimti skerdieną) į bulves. Rusai lašinių nevertino, nes nežinojo kokius patiekalus su jais galima paruošti. Jie bulves sodindavo ir kasdavo su mediniais kastuvais, todėl derlius buvo menkas. Lietuviai su metaliniais kastuvais slaptai perkasdavo bulvių plotą ir dar prikasdavo bulvių maišais. Vadovybė tai sužinojusi, organizavo talkas – dirbo mokiniai ir gamyklos dirbantieji. Buvo skaičiuojama kiek kibirų kas prikasa. Bulvių derlius žymiai padidėjo. Pasibaigus tremties laikui, visi lietuviai išvyko į Tėvynę. Bačeline liko tik Danutės Uljanovos šeima.

Į šią gyvenvietę lietuviai buvo atitremti 1948 metų pradžioje iš Varėnos, Lazdijų, Alytaus, Šakių ir Marijampolės rajonų. Didžiąją lietuvių tremtinių dalį sudarė jaunimas. Dauguma jų dirbo „Lesozavode“, kiti – statybose, treči – kirtimo mišką. Anų laikų „Lesozavodo“ nėra, vietoj jo stovi naujas pastatas, vietinių gyventojų „Baltaisiais rūmais“ vadinamas. O kontora dar tebestovi.

Iš pradžių tremtiniai buvo apgyvendinti aplinkiniuose kolūkiuose. Į darbą tekdavo eiti po 5 – 8 kilometrus. Tačiau jau 1949 metais dalis lietuvių netoli kombinato pasistatė kelias dešimtis lentinių namelių. Tai beveik visa Lūgovaja gatvė. 1948 metų pabaigoje iš Tingito miško kirtavietės buvo atkelta dar apie dešimt lietuvių šeimų.

Tuo metu kai Bačeline gyveno lietuviai mokyklą lankė 500 vaikų. Mokykla dirbo dviem pamainomis. O dabar mokosi tik kelios dešimtys vaikų. Likęs tik vienas kitas namas, kiti nugriauti arba pastatyti nauji.

Ant Tobolo upės kranto, gražiausioje kaimo vietoje, lietuviai buvo įveisę net sodą, buvo akacijų alėja, įrengta estrada, žydėjo gėlės. Kaimo centre dar ir dabar stovi lietuvių statyti kultūros namai.

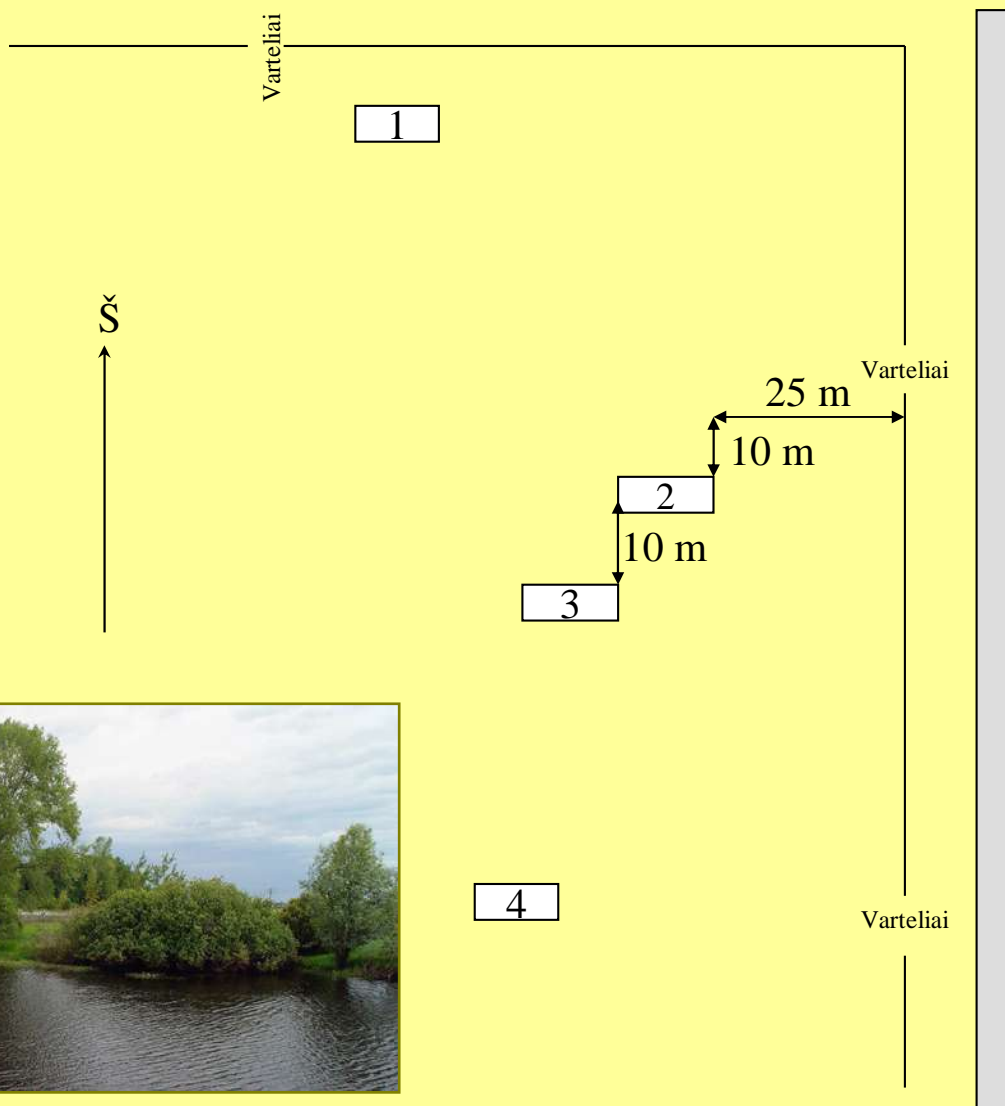
Nuo 1948 metų Bačeline ir Verch Kamenkoje veikė slapta tremtinių savitarpio rėmimo draugija. Bačeline buvo suimti penki lietuviai: Volungevičius Antanas, Jankauskas Kazimieras, Sidaras Leonas, Čaplikas Vaclovas, Kasiulionis Vytas (iš Gečialaukio). Jie buvo kaltinami už pasipriešinimo organizacijos kūrimą ir ryšių su užsieniu palaikymą. Manoma, kad organizacijai vadovavo Jankauskas Kazimieras, kuris tikriausiai buvo sušaudytas. Kiti pateko į lagerius, nes buvo grįžę, bet neilgai gyveno, nes įkalinimas pakenkė sveikatai. Dabar Bačelino gyvenvietė labai sunykusi. Miško perdirbimo įmonė neveikia, tremtinių sodinto sodo jau nėra, o ir visa ta kaimo dalis turi persikelti į naują vietą, nes ją niokoja nuolatiniai potvyniai.

Bačelino kaimo kapinės yra pietinėje kaimo dalyje, kur atsišakoja kelias į „Lesozavodą“. Kapinės aptvertos tvora, jų teritorijoje auga vešli žolė, senesnioji dalis apaugusi medžiais ir krūmais. Kapinėse yra buvęs gaisras, nes matosi apdegusios tvorelės, stulpai ir kita. Alytiškės Černiauskiėnės – Bucevičiūtės Marytės pasakojimu Bačelino kapinėse palaidoti: Abeciūnas ir Abromaitytė Ona. Onos palaikus parvežė į Lietuvą. Jinai sakė, kad šios kapinės pagrinde buvo rusiškos. Kapinėse mes radome keturis kapus su katalikiškais kryžiais

Bačelino kaimo kapinės

1. 1,5 m aukščio mėlynai dažytas kryžius be užrašo. Kauburėlis apaugęs žole.

2. 1,7 m aukščio medinis kryželis be užrašo. 2,5 x 1,2 m medinė tvorelė.

3. Nuvirtęs 1,6 m aukščio medinis kryželis be užrašo. 2 x 1 m medinė tvorelė.

4. 1 m aukščio medinis kryžius be užrašo. 3 x 1,5 m medinė tvorelė. Kapas apaugęs vešlia žole.

Vietinių gyventojų pasakojimu dauguma palaikų išvežti į Lietuvą.

Danutė Uljanova mus palydėjo į buvusią Kulemeso gyvenvietę, kurioje gyveno apie 30 lietuvių šeimų. Pastatų liekanų visiškai neliko, nors ten būta dviejų aukštų viengungių barakas, o šeimoms buvo liepta statyti trobas. Buvusios gyvenvietės vietoje – bulvių laukas. Buvusi gyvenvietė ir buvusios kapinės yra ant Tobolo upės dešiniojo intako, kuris išteka iš Kulemeso ežero, kranto.

Kapinės visiškai išnykusios. Tik Danutė mums galėjo parodyti, kur buvo lietuvių kapai. Dabar toje vietoje matosi kasinėtos žemės plotas ir žvejų laužavietė. Danutė paminėjo, kad tarp palaidotų buvo tremtinių - Černiauskienės, Čaplikienės ir Rašytinio artimųjų palaikai. Kapinaitėms buvo parinkta labai graži vieta: prie pat upės, ant kalnelio, beržynėlyje. Šiandien čia žydi pievų gėlės ir erškėtrožės. Alytiškės Černiauskienės – Bucevičiūtės Marytės pasakojimu Kulemeso kapinėse palaidoti: jos vyras ir 4 mėn. sūnelis, Čaplikienės Onutės mama, Gudelionienė, Zlotas ir kažkokie seneliai dar tremties pradžioje mirę badu. Ji teigia, kad palaidota buvo apie 12 tremtinių.

O dabar kokie 5 kapai liko neiškasti. M.Černiauskiėnės tėvelio kapas buvo su betoniniu antkapiu. Lietuviams išvažiavus, vietinis jaunimas degino kryžius ir tvoreles laužuose, nes arti pakrantės sausos medienos nebuvo.

Marytė teigia, kad jos brolis Bucevičius Alfonsas (slapyvardė Studentas) dalyvavo partizaniniame judėjime ir žuvo. Jis minimas ir Alfonso Ramanausko (Vanago) knygoje „Daugel krito sūnų ...“ kaip aktyvus kovotojas už Lietuvos laisvę. Jinai minėjo, kad į Bačeliną atvežė maždaug 54 šeimas. Kadangi apgyvendinti nebuvo kur juos pradžioje išskirstė į Kulemeso, Uralo, Tingito kaimus. Jinai mini, kad vedusius su šeimomis (apie 20 šeimų) paskyrė į Uralo kaimą.

1950 metais į neižengiamą taigą iš Bačelino ir kitų vietų buvo atkelta lietuvių tremtinių šeimų. Čia jie pradėjo statyti **Uralų** kaimą. Buvo statomi barakai, medžio apdirbimo įmonė, kurioje pjovė lentas, gamino šautuvų buožes, rankenas, laivų turėklus ir kitą. Lietuviams grįžus į tėvynę, apie 1960 – uosius metus gyvenvietė buvo panaikinta.

Pagal gyventojų pasakojimus išsiaiškinę, kurioje vietoje buvo Uralų kaimas, užsukome ir mes. Kaimas buvo maždaug du kilometrai už Nerdos upės Tobolsko link. Buvusio kaimo teritorijoje jau auga jaunuolynas, avietės ir dilgėlės. Per kaimo teritoriją dabar nutiestas plentas į Tobolską, Surgutą. Mes bandėme ieškoti lietuviškų kapinaičių, kurios ten tikrai buvo. Bet dėl buvusio gaisro ir augančios žmogaus ūgio žolės, kurioje knibžda gyvatės, negalėjome rasti kapų. Pasakojama, kad vėliau ir patys tremtiniai, atvykę paragabenti savo giminių palaikų, kapų nerado.

Pokrovkos gyvenvietė

Užsukę į Jarkovo rajono administraciją, sužinojome, kad **Pokrovkos** gyvenvietėje gyvena vienas lietuvis Bruškys Antanas. Jį aplankę sužinojome, kad jis pats atvažiavo į Sibirą ir apsigyveno. 1967 m Pokrovkos gyvenvietėje jis įkūrė chorą ir jam vadovavo. Šiam chorui buvo suteiktas liaudies choro vardas. Jarkovo rajone išleistoje knygoje yra minima, kad Bruškio ir Dračiuk (ukrainiečiai) šeimos buvo geriausi kultūros organizatoriai kaime. Tokiais jie ir liko visus trisdešimt metų.

Važinėdami po Tiumenės sritį, atkreipėme dėmesį į gan gerus asfaltuotus kelius, kurie driekiasi į pačias atokiausias srities gyvenvietes. Daug kelių tiesiama naujų, o Tiumenės srities gubernatorius yra paskelbęs programą Tiumenės miesto gatvių rekonstrukcijai. Šiaip Tiumenės sritis - tai upių išraižyta, labai pelkėta lyguma, kurioje nemažai miškų, bet yra ir dirbamos žemės.

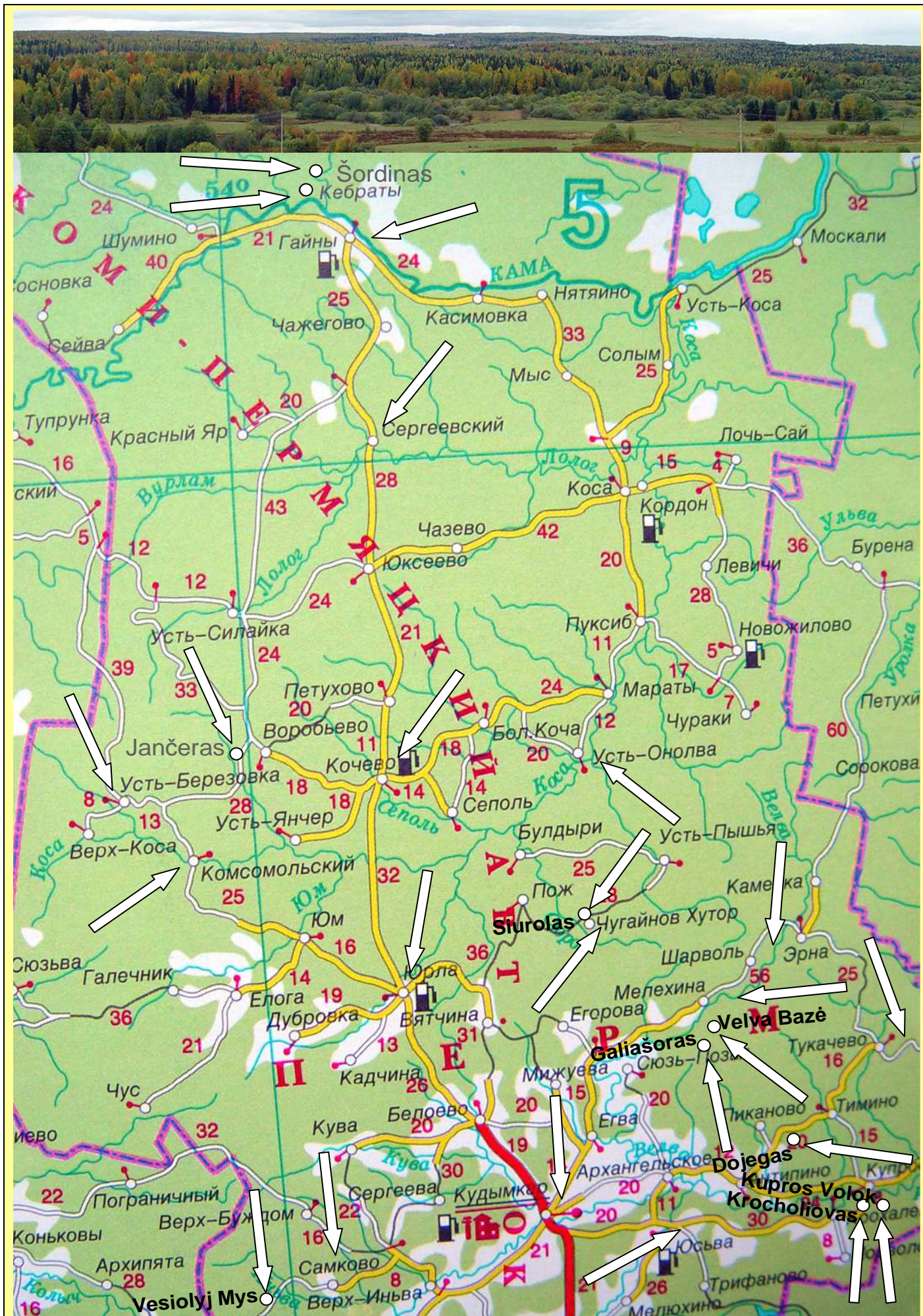

Nors Tiumenės srities šiaurinėje dalyje siurbiamą naftą ir yra dideli gamtinių dujų ištekliai, tačiau pietinėje dalyje žmonės skundžiasi, kad mažai lėšų skiriama infrastruktūrai plėtoti. Didmiesčiuose daug darbo vietų, tačiau atlyginimai maži, o mažose gyvenvietėse ir kaimuose – bedarbių. Ten gyvena daugiausia pensininkai.

Tiumenės srityje gyvena daugelio tautybių žmonės, tačiau lietuvių likę labai mažai, po vieną kitą kaimo vietovėse ir šiek tiek daugiau apskrities centre Tiumenėje. Lietuviškų kapų būta beveik visose tremties vietose, tačiau jie visi beveik sunykę: juos naikino laikas, naikino žmonės, gaisrai ir gan drėgnas pelkėtų vietovių klimatas. Kryžiai buvo statomi nedideli, iš neatsparios puvimui medienos. Išveždami palaikus, mūsų tautiečiai taip pat prisidėjo naikinant lietuviškus kapus, todėl kapinių ar atskirų laidojimo vietų kaip istorinio-kultūrinio paveldo paminklų neišliko.

Nors Tiumenės srityje ir nedaug lietuvių, vis vien reikėtų įkurti lietuvių bendruomenę, kurios tikslas būtų puoselėti lietuvių, ypač tarp jaunosios kartos, ji galėtų tarpininkauti tvarkant įvairius dokumentus ryšiams su Lietuva.

Kūdymkaro miestas

Kūdymkaras yra bene didžiausias rajono centras Komi – Permės autonominėje srityje. Tai labai seniai įkurta gyvenvietė, kuri miesto teises gavo 1938 metais. Dabar čia gyvena apie 35 tūkstančiai gyventojų. Tai labai didelę teritoriją užimantis, labai nešvarus ir netvarkingas miestas.

Atvykę į Kūdymkarą pirmiausia užsukome į miesto metrikacijos skyrių. Kalbėjomės su sk. vedėja *Гуляева Любовь Илленична*, kuri gerai žino, kad šiuose kraštuose buvo tremtinių lietuvių. Jos manymu jų būta nemažai, net vardino kaimus, esančius įvairiuose rajonuose, kur būta lietuvių. Ji žino, kad daugelis mūsų tautiečių vežėsi savo artimųjų palaikus į Lietuvą. Bandė surasti registracijos knygoje lietuviškų pavardžių, bet greitai to padaryti nepavyko. Jos manymu Kūdymkare dar ir dabar turėtų gyventi lietuvių arba jų atžalų. Ji patarė kreiptis į pasų-vizų tarnybą. Išeidami užsirašėme metrikacijos skyriaus adresą ir telefono numerį:

*Пермская обл. Кудымкар
ул. Ликачева, дом -54 тел. 4 58 48.
Отдел ЗАГСа администрации г.
Кудымкара Пермской обл.*

Važiuojant iš Kūdymkaro į Gainus abiejose kelio pusėse tęsiasi dirbamos žemės laukai ir nedideli jaunuolyno lopinėliai. Anksčiau čia augo ištisas miškas, kuris 3-ame ir 4-ame dešimtmečiuose buvo intensyviai kertamas. Dabar kelias nuo Kūdymkaro iki Gainų yra nutiestas naujas. 12 km už Kočevo asfaltas baigiasi ir prasideda žvyrkelis, kuris kasmet po atkarpą yra išasfaltuojamas ir turėtų pasiekti Gainus. Anksčiau nuo Sergejevsko iki Gainų buvo nutiesta „lyžniovka“, t.y į pelkę skersai suguldyti rastai.

Gainų gyvenvietė (rajo centro)

Atvykę į Gainus užsukome į kapines, bet lietuviškų kapų neradome. Kapinės gana didelės, seni kryžiai galėjo būti nuvirtę ir supuvę, o ant kapų - laidojami naujai.

Užsukę į Gainų metrikacijos skyrių sutikome skyriaus vedėją *Утенышева Нина Александровна*, kuri sakė, kad turi visų, mus dominančių, metų archyvą. Mes ieškoti lietuviškų pavardžių nesiryžome, nes ir iš vedėjos žodžių buvo aišku, kad čia jų būta nemažai. Ji prisiminusi greitai mums surado vieną lietuvės Švelnytės Vladislavos pavarde mirties akte. Ji buvo gimusi 1933-03-08 Račiūnėnų kaime, Kupiškio rajone. Čia, Rusijoje, ji gyveno Pūg Mys gyvenvietėje. Mirė 1988 m. vasario mėn. 8 dieną. Vedėja mums išrašė net pažymą. Mes užsirašėme metrikacijos sk. adresą ir telefono numerį:

619650 Пермская обл.

Гайнский р-он, Гайнский пос.

Tel. 2 13 31

Нина Александровна paskambinusi į Kebratų kaimą sužinojo, kad ten dar gyvena vienas lietuvis Vytautas Valaitis, o Šordino kaime yra lietuviškų kapų. Tad, mes nutarėme persikelti per Kamos upę.

Kebratų kaimas

Vytautas Valaitis, Jurgio gyvena Kebratų kaime, Lenino gatvėje. Jis gimęs 1928–02–02 Šakių rajone, Jankų valsčiuje. Du vyresni jo broliai padėjo vokiečių policijai, ir laiku pasitraukė į vakarus, o Vytautas pateko tremtin. Jį išvežė 1945 metų rudenį į Gainų rajoną, Krivcy kaimą. 1949 metais persikėlė gyventi į Šordino kaimą, vėliau baigė šilumvežio mašinisto padėjėjo kursus ir 1954 metais pradėjo dirbti ir gyventi Kebratų gyvenvietėje. Jis siauroju geležinkeliu vežiojo medieną. Jis buvo vedęs baltarusę žmoną, turi du sūnus Stanislovą ir Jurgį. Žmona jau mirusi ir jis gyvena vienas.

Kebratų gyvenvietė pradėjo kurtis tik 1947 metais. Čia daugiausiai persikėlė gyventojai iš Šordino kaimo.

Kebratuose sutikome Vladimirą Lidiją Petrovną, kuri anksčiau taip pat yra gyvenusi Šordine. Jos tėvai atitremti iš Baltarusijos. Jos brolis buvo vedęs lietuvę Elena, kuri dabar gyvena Lietuvoje, Kaune, o brolis (Elenos vyras) yra žuvęs. Elena ir brolis Vitalijus turėjo vieną dukrą Vitą, kuri taip pat gyvena Lietuvoje. Lidija Petrovna turi draugę Oną Baublytę Varėnoje su kuria jos kartu gyveno ir mokėsi Šordine.

Onos Baublytės adresas:

Aušros 231-9, Varėna.

Elenos Ribokienės adresas:

Kauno marių pr. 6-8, Kaunas

Vitos Linge adresas:

50-mečio 89-70, Kaunas

Šordino kaimas

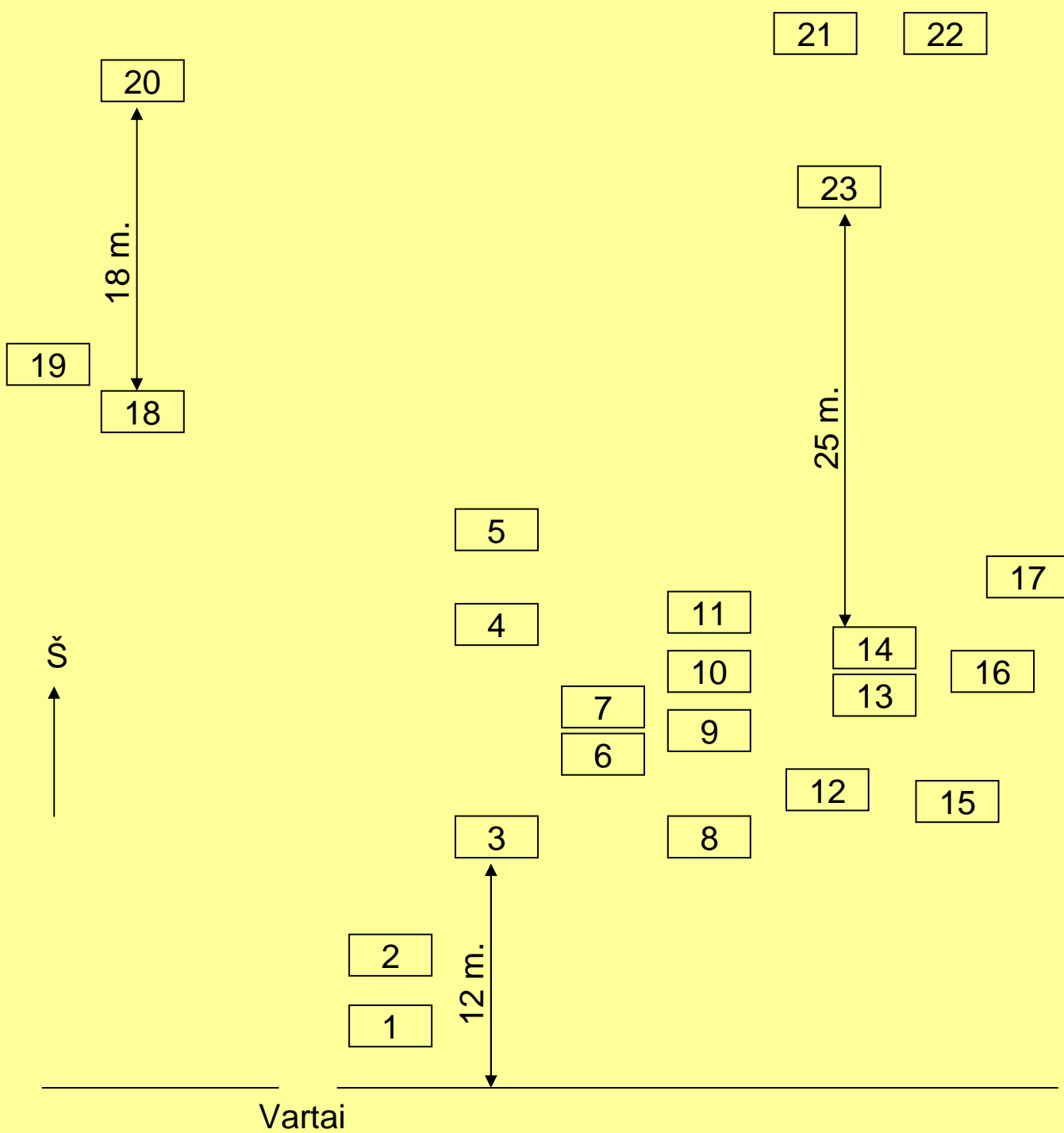
Šordinas yra maždaug už 15 km. į šiaurės vakarus nuo Gainų, kitame Kamos upės krante. Šordiną įkūrė 1931 – 33 m. atitremti baltarusiai ir ukrainiečiai. 1945 m. buvo atitremtos 36 šeimos iš Lietuvos. Lietuviai tremtiniai gyveno barakuose. Jie kirtė mišką, tiesė siaurąjį geležinkelį. Daug tada lietuvių mirė nuo bado.

Dabar Šordine gyvenančių lietuvių jau nėra, o kaimas labai sunykęs. Liko tik lietuviški kapai bendrose kaimo kapinėse.

Kapinės yra vakarų pusėje nuo kaimo, ant kalvelės, pamiškėje. Jos aptvertos tvora.

Šordino kaimo kapinės

1. Labai žema tvorelė, sukalta iš kartelių. Nuvirtęs mažas katalikiškas kryželis.

2. Vos įžiūrimas kauburėlis. Antkapis buvęs sudėtas iš raudonų plytų

3. Nedidelis kauburėlis apdėtas raudonomis plytomis.

4,5. Nedideli kauburėliai.

6,7. Du kauburėliai, aptverti medine tvorele. Ant jų guli medinis kryželis.

8. Nedidelis kauburėlis apdėtas raudonomis plytomis.

9. Nedidelis kauburėlis. Ant jo guli nuvirtęs, apipuvęs kryžius.

10. Nedidelis kauburėlis.

11. Nedidelis kauburėlis. Ant jo guli kryžius.

12. Nedidelis kauburėlis apdėtas raudonomis plytomis. Guli nedidelis, maždaug 1 m. aukščio, medinis kryželis.

13,14. Du kapai, aptverti aukšta, mėlynai dažyta, metaline tvorele. Du metaliniai kryžiai su užrašais ant lentelių.

15. Nedidelis kauburėlis apdėtas raudonomis plytomis.

16. Medinė tvorėlė ir apie 3,5 m aukščio medinis kryžius.

17. Medinė tvorėlė ir apie 3,5 m aukščio medinis kryžius.

18. Kauburėlis, aptvertas mėlynai dažyta, metaline tvorele. Yra „piramidė“ su penkiakampe žvaigžde. Lentelė su nuotrauka ir užrašu.

19. Kauburėlis, aptvertas mėlynai dažyta, metaline tvorele. Prie kauburėlio medinis, mėlynai dažytas, provoslaviškas kryžius. (Lidija Petrovna sakė, kad čia palaidotas Vaitulevičius Alfonsas, tėvas).

20. Kauburėlio nėra, tik apie 2,7 m aukščio, medinis kryžius. (sakė, kad palaidota lietuvė moteris, pavardės neprisiminė).

21. Medinis ornamentuotas kryžius, su rėmeliu mūkutei. Kapas aptvertas medine tvorele.

22. Kauburėlis apkaltas lentomis. Stovi kryžius be kryžiavonės. (Vytautas sakė, kad ten palaidotas Blencas Vačislovas).

23. Kauburėlis apkaltas lentomis. Ant kapo guli apipuvęs kryžius.

Sergejevskio gyvenvietė

Užsukome į Sergejevskio gyvenvietę, per kurią eina kelias iš Kūdymkaro į Gainus. Visi kalbinti gyventojai prisiminė, kad čia būta lietuvių. Tačiau dabar nėra nei vieno. Vieni išsikėlė į kitas gyvenvietes, kiti sugrįžo į Lietuvą, o keletas buvo palaidoti senose kaimo kapinėse.

Mes radome tik vieną kapą, aptvertą medine tvorele. Ant didelio kauburėlio guli nuvirtęs apie 1,5 m aukščio medinis kryžius. Šiame kape, prie tvorelės prikaltas, maždaug 2 m aukščio, kryžius (matyt nuo kito kapo).

Kitame kapinių krašte radome kauburėlį, ant kurio guli sutręšęs, medinis katalikiškas kryžius ir tvorelės likučiai.

Kočėvas (rajoŋo centras)

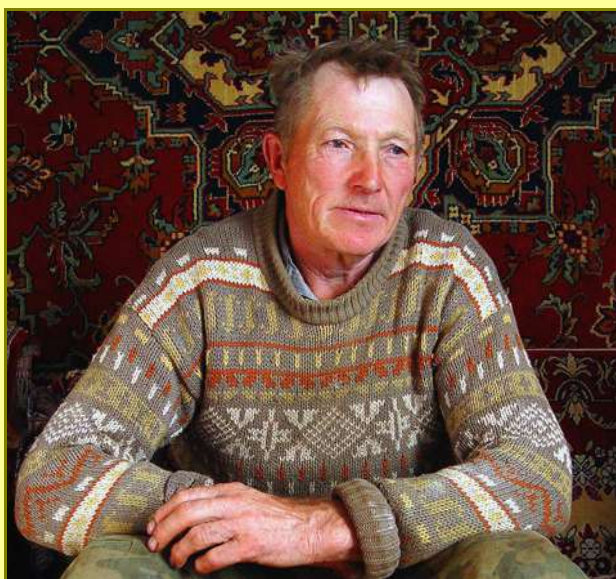
Užsukome į Kočėvo rajoŋo archyvą. Kalbėjomės su vedėja Stogova Svetlana Nikolajevna. Ji pasakė, kad jų archyve saugomi duomenys nuo 1940 metų. Ar yra dabar gyvenančių lietuvių Kočėve Svetlana Nikolajevna pasakyti negalėjo, pasiūlė kreiptis į pasų – vizų skyrių. Ten radome jaunas, tik metus laiko dirbančias merginas, todėl jos nieko apie lietuvius nežinojo.

Jančėro kaimas

Už 25 km. į vakarus nuo Kočėvo yra Jančėro kaimas. Tiesa, senasis Jančėras sunykęs nuo 1956 m., o dabar Jančėru vadinamas Akilovas, kuris yra už 5 km. nuo buvusio Jančėro kaimo. Kaimo taryboje sužinojome, kad gyvena lietuvis Dvareckas Alfonsas, Tomo. Jis gimęs 1936 m. balandžio 1 d. Alytaus rajone, Dovainiškių kaime. Jį ištrėmė 1945 m. rugpjūčio mėn. į Jančėrą. Iš viso čia buvo atvežta apie 10 šeimų. Alfonsą ištrėmė už brolių, kuris tarnavo vokiečių policijai. Tada ištrėmė tėvą Tomą, gimusį 1905 m., motiną – Mariją, gimusią 1905 m., ir seserį – Bronę, gimusią 1940 m. Dar viena sesuo Ona liko Lietuvoje, nes ji buvo pas savo senelius.

Būdamas vaikas, Alfonsas 7-tą metų ganė karves, po to dirbo „lespromhoze“ pagalbininku darbininku, vėliau dirbo padėjėju prie miško kirtimo. Kiti lietuviai kirto mišką ir jį plukdė Jančėro upe. Daugelis dirbo statybose. Lietuviai statė mokyklą, kultūros namus, gyvenamus namus. Duonos tada gaudavo tokias normas: seneliai – 250 g., vaikai – 300 g., o dirbantieji – 600 g. Lietuviai savo rūbus ar kitus daiktus keisdavo į bulves. Sunkūs metai tęsėsi iki 1947 metų gruodžio mėn. kol buvo panaikinta kortelių sistema.

Alfonso tėvas yra miręs 1947 m. ir palaidotas Jančėre. Motina su seserimi 1956 m. grįžo į Lietuvą. Motina jau mirusi, o sesuo gyvena *Kaune, Taikos pr. 87-46, Tel.: n. 76 73 22, d. 20 96 95*

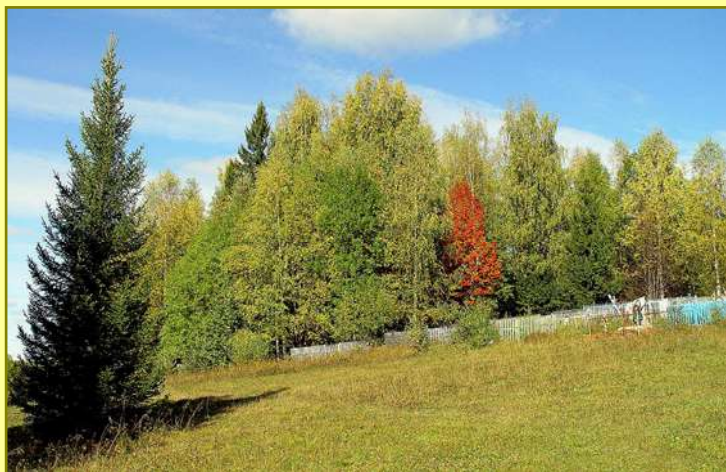

Alfonso žmona Anastasija Andrejevna yra komi tautybės ir dirba felčere šiame kaime. Jie turi keturis vaikus (dvi dukros, du sūnūs): trys gyvena Permėje, vienas – Jančėre.

Dabar Alfonsas gyvena pasiturinčiai: turi gana didelį ūkį, laiko daug gyvulių. Tik skundėsi, kad daug santaupų prarado taupomajame banke, keičiantis valdžiai. Jis apie lengvatas tremtiniais nieko nebuvo girdėjęs, o lietuviško paso taip pat neturi.

Mes kartu su Alfonsu nuvykome į Jančer kaimo kapines, kurios nuo dabartinio Jančero yra už 5 km. Kapinės nuo buvusio kaimo yra į rytų pusę, ant kalnelio, miškelyje.

Jančer kaimo kapinės

10 11 12

6 7 8 9

Š

2 3 4 5

1

20 m.

Lauko keliukas

1. Nedidelis kauburėlis ant kurio guli, nuvirtęs kryžius.

2,3. Vienas didelis kauburėlis, aptvertas medine tvora. Prie tvoros prikalti du mediniai kryžiai. Vienas iš jų su lentele, bet be užrašo.

4. Kapas aptvertas medine tvorele. Betoninis antkapis ir betoninis kryžius su lentele.

5. Sunkiai matomas kauburėlis. (Alfonsas sakė, kad lietuvių kapas).

6,7,8. Visi trys kauburėliai aptverti metaline tvorele. Prie 6 - to kauburėlio piramidės formos paminklas su lentele.

Prie 7 - to kauburėlio medinis mėlynos spalvos kryžius su užrašu.

Prie 8 – to kauburėlio mėlynai dažytas kryžius su lentele.

9. Sunkiai matomas kauburėlis, aptvertas medine, jau pasvirusia tvorele. Stovi medinis, pasviręs kryžius su metaline lentele be užrašo.

10. Provoslaviškas kryžius su užrašu.

11. Metalinė piramidė su lentele ir nuotrauka.

Abu kapai aptverti mėlynai dažyta tvorele.

12. Antkapis sudėtas iš plytų ir aptvertas medine tvorele, kurios dalis jau nugriuvusi. Prie tvorelės prikaltas medinis kryžius.

Kapinėse yra ir daugiau kauburėlių, suverstų kryžių, bet kam jie priklauso neaišku.

Ust Onolvos kaimas

Ust Onolva, kaip ir daugeli Permės komių autonominės apygardos kaimų įkūrė išbuvę baltarusiai ūkininkai. 1945 m. iš Lietuvos buvo atitremta apie 50 šeimų. Visi jie kirto mišką, plugdė rąstus. Į kirtavietes reikėdavo eiti po 10 ir daugiau kilometrų. Dažnai ten gyvendavo savaitėmis ir mėnesiais.

Dabar gyventojų nedaug, gyvenvietė gerokai sunykusi.

Atvykę į Ust Onolva kaimelį suradome dar vieną gyvenantį tremtinį lietuvį Zigmą Zondulą. Zigmą gimęs 1941 m. kovo mėn. 23 d. Šilalės raj. Džiaugėnų km. Jo šeima, (motiną su 5 vaikais) atitremė į Jurlos rajoną, Kirjanovo kaimą, 1945 m. Tėvas, už dalyvavimą partizanų būriuose, buvo išvežtas į lagerius. Vaikai gyveno vaikų namuose, nes vyriausieji seseriai buvo tik 10 metų, o kiti buvo dar jaunesni. Motina dirbo valytoja kaimo kontoroje. Po tremties motina su vaikais grįžo į Lietuvą. Zigmo sesuo su vyru grįžo į Permės sritį. Kartu grįžo ir Zigmą. Čia jis vedė komi tautybės moterį. Jiems gimė trys mergaitės ir vienas berniukas. Visa šeima buvo grįžusi į Kalinigrado sritį, mat ten sesuo nupirko jiems butą, bet mergaitės ėmė sirgti dėl drėgno klimato ir jie vėl sugrįžo į Permės sritį ir apsigyveno Ust Onolvoje.

Su Zigmu mes nuvažiavome į Ust Onolvos kapines, kurios yra rytinėje kaimo pusėje, ant upės kranto. Kapinės aptvertos ir apaugusios dideliais medžiais.

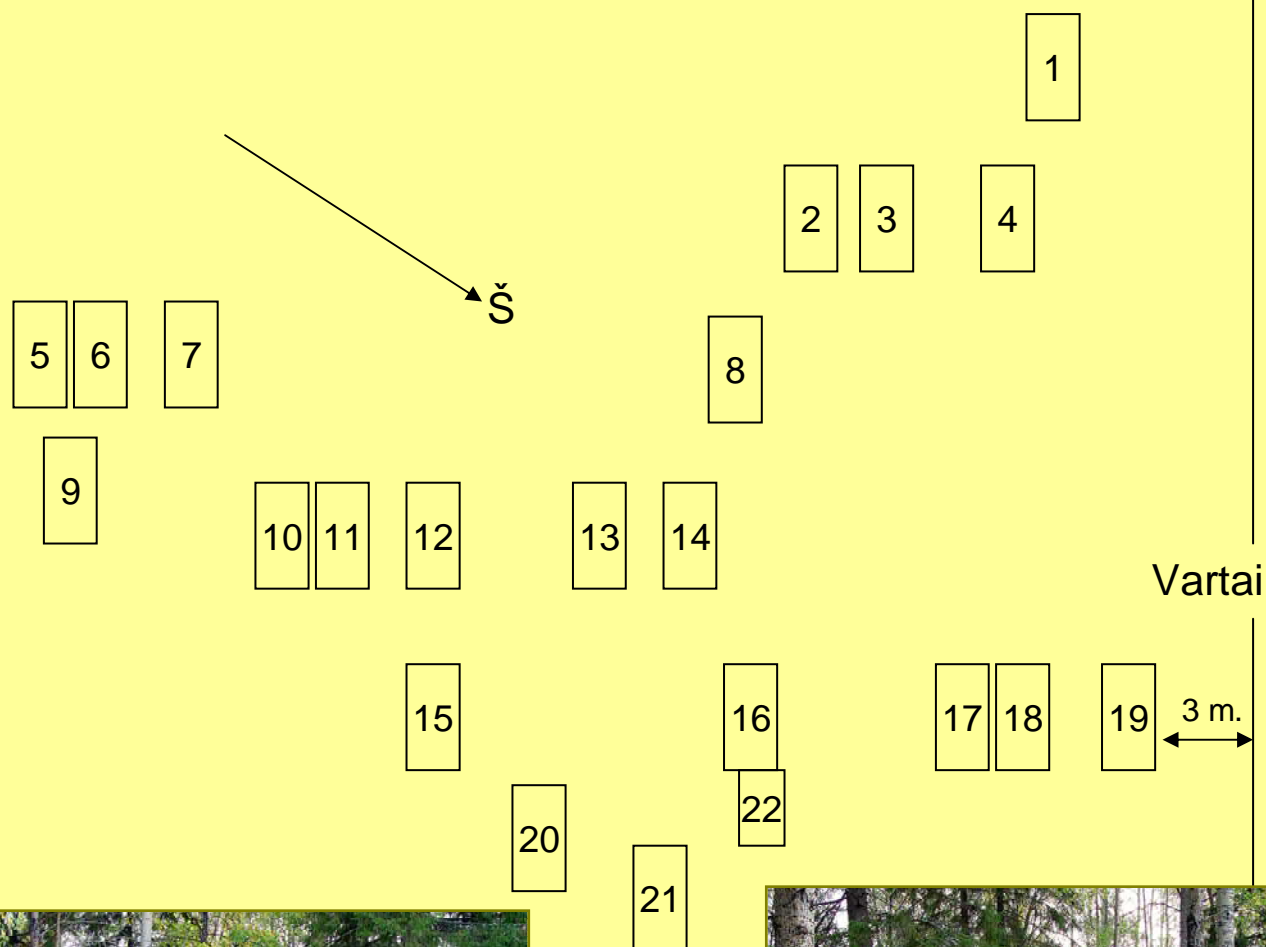

1. Kauburėlis aptvertas medine, melsvai dažyta tvorele ir apaugęs krūmais. Tvorelė pradeda griūti. Stovi 2,5 m. aukščio medinis kryžius be kryžmės.

2,3. Abu kauburėliai aptverti medine tvorele ir stovi mediniai, melsvai dažyti, kryžiai.

Ust Onolvos kaimo kapinės

4. Kapas aptvertas metaline tvorele. Stovi apie 3 m. aukščio kryžius, kuris nudažytas rudai. Prie kryžiaus metalinė lentelė su užrašu.

5,6. Du kauburėliai aptverti medine tvorele, o griūvantys kryžiai „atsirėmę“ į tvorą.

7. Kauburėlis aptvertas medine tvorele. Ant jo guli sutręšęs kryžius.

8. Kauburėlis aptvertas metaline tvorele, stovi metalinis kryžius nudažytas baltai, o ant jo mėlyna metalinė lentelė su užrašu.

9. Du kauburėliai aptverti medine tvorele, stovi du skirtingo aukščio mediniai kryžiai.

10,11. Sunkiai įžiūrimi du kauburėliai aptverti medine tvorele, stovi vienas medinis kryžius. Vienas tvorėlės šonas sulūžęs ir yra skruzdėlynas.

12. Kauburėlio nematyti, aptverta medinė tvora, kampe didžiulis skruzdėlynas. Juodai dažytas medinis kryžius, nuvirtęs ant tvoros. Ant kapo auga du dideli beržai.

13. Sunkiai įžiūrimi du kauburėliai, aptverti medine tvorele, guli apipuvęs medinis kryžius.

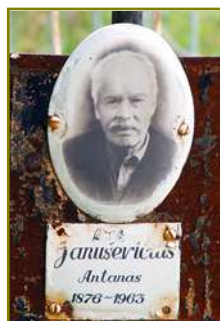
14. Ant kauburėlio stovi medinis, pasviręs kryžius.

15. Kauburėlis aptvertas metaline tvorele. Stovi metalinis kryžius su metaline lentele be užrašo.

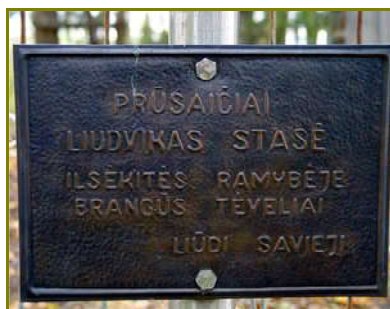
16. Kapas aptvertas lentomis, stovi į žemę įsmeigta lentelė su užrašu.
Aplink dar viena - metalinė tvorelė.

17,18. Du kauburėliai, apaugę žolėmis, aptverti metaline tvorele. Stovi metaliniai kryžiai su lentelėmis. Ant lentelių nuotraukos ir užrašai.

19. Kauburėlis apaugęs žolėmis ir aptvertas metaline tvorele. Stovi metalinis kryžius ant jo metalinė lentelė su užrašu.

20. Kauburėliai sunkiai įžiūrimi, aptverti metaline tvorele. Stovi metalinis kryžius su lentele, ant kurios užrašas.

21. Kauburėlis aptvertas metaline tvorele. Stovi medinis kryžius nudažytas žalsva spalva.

22. Labai mažas kauburėlis, stovi mažas kryželis.

Kapinėse yra daug kauburėlių, be jokių atpažinimo ženklų. Zigmąs sakė, kad yra palaikų išvežtų į Lietuvą.

Siūrolo kaimas

Važiuojant nuo rajono centro Jurlos link Siūrolo ir Čiūgainov Chutoro asfaltas baigiasi už kokių 7 km. Toliau vingiuoja žvyrkelis, kuris palijus net nedideliame lietuvių tuoj pat patyžta ir pasidaro labai klampus ir slidus. Taip yra todėl, kad šiuose kraštuose beveik nėra gero žvyro. Ant kelių pilamas gruntas, kurio sudėtyje labai daug molio ir tik nedidelė dalis žvyro. Mums kaip tik ir kliuvo toks išbandymas, bet mes vis vien sėkmingai atvykome į Požo kaimą. Čia pradėjome teirautis ar galima kaip nors pasiekti Siūrolą. Pasirodo, kad link Čiūgainov Chutoro yra tiesiamas naujas kelias, bet jis dar nebaigtas, todėl reikia kokių tris kilometrus eiti pėsčiomis arba važiuoti visureigiu. Užsukę į kaimo tarybą teiravomės apie lietuvius gyvenusius šiuose kaimuose ir tikėjome, kad rasti kokią vieną likusį, bet jų čia jau seniai nėra. Požo ir Čiūgainov Chutoro kaimų gyventojai prisiminė, kad lietuviai prieš keletą metų buvo atvykę vežtis savo artimųjų palaikų. Kaimo taryboje gavome knygą apie Jurlos rajoną, kuri išleista 1999 m. rajono 75 – mečio proga. Čia pateikta istorinė - dokumentinė kronika. Yra ir lietuviškų pavardžių.

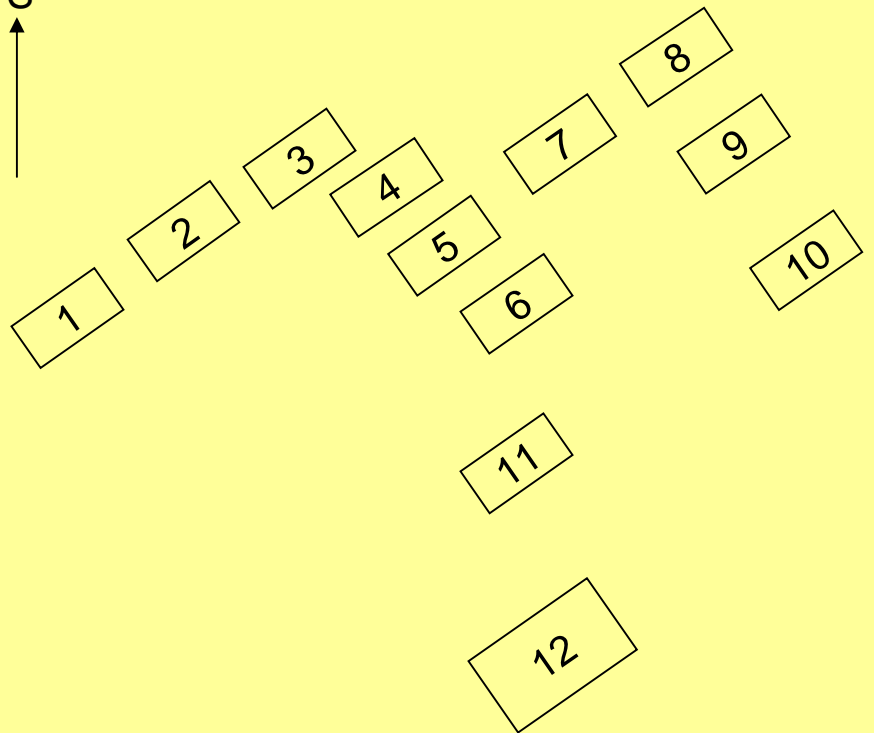
Siūrolo kaimas yra už 6 km. nuo Požo, ant aukštumėlės, prie Siūrolo upės. Dabar kaime jau niekas negyvena, tik riogso trobesiai, likę šioje vietoje. Dabar aplinkui auga jaunuolynas, o anksčiau buvo miškai, kuriuos ir kirto atvežti lietuviai.

Šiaurinėje kaimo pusėje yra kapinaitės, kuriose dar ir dabar laidojami žmonės iš gretimo Čiūgainov Chutoro kaimo. Kapinės neaptvertos, apaugusios dideliais medžiais. Mes suradome keletą kapelių, kurie galėtų būti mūsų tautiečių, bet nustatyti neįmanoma, nes nėra likę nei vieno užrašo. Anksčiau minėtoje knygoje radome čia mirusių lietuvių 7 pavardes. (Pavardės knygoje iškraipytos ir netikslios).

1. Nežymus kauburėlis, guli nugriuvusios medinės tvorėlės likučiai. Auga jaunos eglaitės ir berželiai.

Siurolo kaimo kapinės

2. Nežymus kauburėlis, guli nugriuvusios medinės tvorėlės likučiai.

3. Nežymus kauburėlis, guli nugriuvusios medinės tvorėlės likučiai.

4. Kauburėlis, ant kurio guli sutręšęs, apaugęs samanomis medinis kryžius. Kapas buvęs aptvertas medine tvorele, kuri dabar nugriuvusi.

5. Kauburėlis apaugęs samanomis ir žolėmis.

6. Kauburėlis apgriuvęs, ant jo auga eglaitė.

7,8,9. Dabar duobės, taip manome, kad palaikai išvežti į Lietuvą.

10. Kauburėlis apaugęs didelėmis eglėmis. Kapas buvęs aptvertas medine tvorele, kuri dabar jau nugriuvusi.

11. Kauburėlis, ant kurio auga eglaitė, šalia guli tvorelės likučiai.

12. Kauburėlio vietoje matosi ilduba. Kapas aptvertas aukšta medine tvorele, o kampuose auga dvi eglaitės.

Senajoje kapinių dalyje yra ir daugiai kauburėlių. Kas palaidoti dabar neįmanoma nustatyti.

Ust Beriozovkos kaimas

Važiuodami į Ust Beriozovką, sustojome Komsomolskyj kaime, tai anksčiau buvęs Sučkovskyj. Senyvo amžiaus žmonės sakė, kad pokario metais čia buvo lietuvių. Aplankėme senas kapines, kurios yra šalia kelio, miške. Kapinės buvo kadaise aptvertos, nes dar ir dabar pagal visą perimetrą matosi tvoros likučiai.

Kapinių, sprendžiant pagal aptvarą, būta didelių. Dabar yra likę tik keli kapeliai su provoslaviškais kryžiais. Čia nėra nei kryžių, tvorelių puvenų, nematyti net kauburėlių, todėl liko neaišku ar buvo čia palaidotų lietuvių. Apžiūrėję nykstantį Komsomolskyj kaimą, išvažiavome į Ust Beriozovką. Pakeliui sustojome ir apžiūrėjome Lipovkos kapines. Jose dabar laidojami žmonės iš Komsomolskyj ir Ust Beriozovkos kaimų. Lietuviškų kapų neradome.

Ust Beriozovka dabar nykstantis kaimas, esantis ant Beriozkos upės kranto. Atvažiavę į Ust Beriozovką sužinojome, kad vienos nedidelės kapinaitės yra panaikintos, t.y. prieš kokius 10 metų padaryta mokyklos sporto aikštelė.

Kitos senos kapinaitės yra kaimo gale, miškelyje ant kalvelės. Kapinaitės labai sunykusios. Daug kryželių ir tvorelių guli po storu samanų sluoksniu. Yra tik keli provoslaviški kapeliai. Tarp pušelių, samanose mes radome porą katalikiškų kryželių. Aplinkui buvo medinių tvorelių likučiai. Matėsi vienas kitas nežymus kauburėlis. Jurlos rajono atminties knygoje radome tik vienos lietuvės, mirusios Ust Beriozovkoje, *Staniulis Marijos, Antano* pavarde.

Tukačiovo gyvenvietė ir kaimas

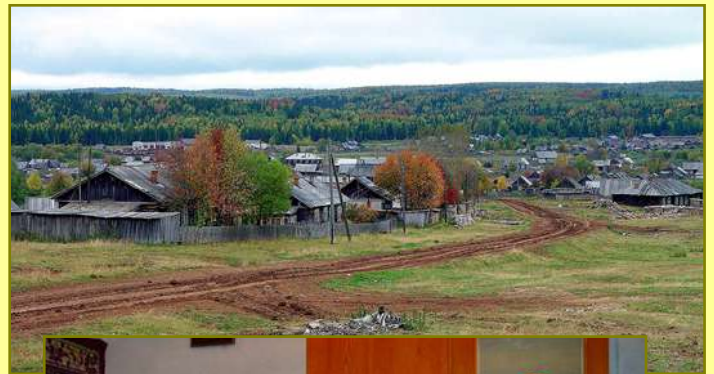
1945 metais į Tukačiovą iš dabartinių Alytaus, Lazdijų, Marijampolės ir Utenos rajonų atitremta apie 300 žmonių.

Tremtiniai kirto mišką, gabeno rąstus prie upės, ten jos krovė pavasarį plugdė upe. Kiti statė namus, ūkinius pastatus, lentpjūvę, o vėliau ir juose dirbo. Pirmąją žiemą daug lietuvių mirė nuo bado ir ligų.

Nuo Kudymkaro į Tukačiovą važiovome asfaltuotu keliu, vėliau žvyrkeliu, o paskutinius 15 km gruntiniu keliu, kuris palaipsniui tapo sunkiai pravažiuojamas. Dabar yra dvi Tukačiovo gyvenvietės: viena vadinama Tukačiovo gyvenvieta, o kita Tukačiovo kaimu.

Tukačiovo gyvenvietėje radome dvi lietuves: Adelę Uogintienę (Vyšniauskaite) ir Mariją Vyšniauskaite. Adelė gimusi 1927 m. vasario mėn. 11 d. Paprūdžių kaime, Balbieriškės valsčiuje, Prienų rajone. Jos sesuo Marija gimusi 1923 m. rugsėjo mėn. 9 d. tame pačiame Paprūdžių kaime. Jų brolis Juozas Vyšniauskas buvo partizanų būryje, todėl visą šeimą: tėvą, motiną ir abi seseris 1945 m. rugpjūčio mėn. ištremė į Permės sritį. Juos atvežė į Mendelejevo geležinkelio stotį, paskui į Kudymkarą ir galiausiai su arkliais atvežė į Tukačiovą. Gyveno barake, viename kambaryje po dvi šeimas. Dirbo miške. Visi darbai tada buvo atliekami rankiniais įrankiais. Maitinosi labai blogai. Duonos gaudavo tokias normas: seneliai – 250 g., vaikai – 300 g., o dirbantieji – 600 g. Tėvas numirė iš bado. Mama buvo areštuota 1946 m. ir pasodinta į kalėjimą 5 metams, nes nedalyvavo gėsinant gaisrą užsidėgus barakui. Adelė buvo pabėgusi į Lietuvą (kuriais metais ji negalėjo prisiminti) Ji Prienų raj. Žiegzdrių kaime išgyveno apie du metus dar esant gyvam Stalinui. Lietuvoje ji turėjo per pažįstamus gavusi pasą, todėl vietos valdžiai nekėlė įtarimo, kol neparašė laiško savo seseriai į Tukačiovą. Tada ją ir suėmė ir pasodino Vilniuje į kalėjimą trims metams. 1953 m. Adelė priverstinai grįžo 1953 m. kovo mėn. į Tukačiovą. Seserys žino, kad brolis iš miško buvo užėjęs pas savo dėdę ir jį ten NKVDistai sušaudė. Praėjus daugiau kaip 50 metų, paklausus seseris dėl ko jų šeimą ištremė, jos susižvalgė ir nedrąsiai lyg savęs lyg mūsų paklausė ar galima sakyti kaip buvo...? Žmonės dar ir dabar šiuose kraštuose kažko bijo.

Adelė buvo ištekejusi už lietuvio Oginto Juozo, kuris numirė 1974 m. Marija nebuvo ištekejusi, bet turi dukterį Onutę, gimusią 1952 m. gruodžio mėn. 12 d., kuri gyvena su šeima *Kudymkare, Lichačiovo 50A – 28, Tel. (8-10734260) 4 51 13.*

Ji dirba vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja.

Mes papasakojome apie paskutinę galimybę lengvatinėmis sąlygomis grįžti į Lietuvą. Seserys labai susidomėjo, tačiau sakė, kad neturi lėšų atvažiuoti ir susitvarkyti dokumentus. Jos neturi net dokumento, patvirtinančio jų reabilitaciją. Jos nėra gavusios jokios kompensacijos už žemę ir kitą turtą, kurį jų šeima prarado Lietuvoje.

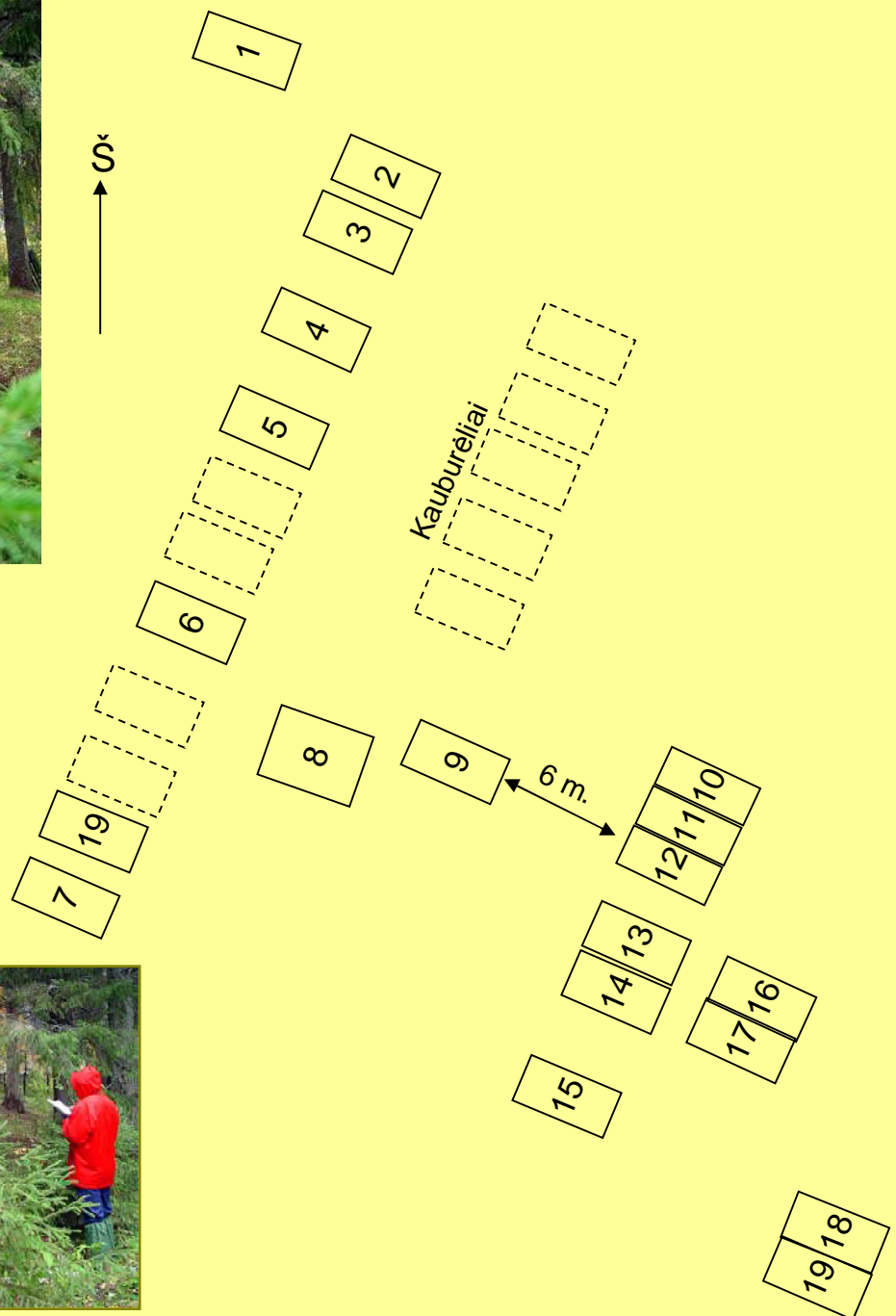

Adelės ir Marijos mama mirusi 1978 m. ir palaidota Tukačiovo kapinėse.

Kapinės yra Tukačiovo kaime už 8 km. nuo Tukačiovo gyvenvietės. Jos yra nuo kaimo į pietų pusę, ant kalno ir apaugusios dideliais medžiais. Šalia kaimo ir kapinių teka upė Isil, o nuo kalno atsiveria puiki apylinkių panorama. Kapinės neaptvertos, todėl čia lankosi gyvuliai.

Tukačiovo kaimo kapinės

1. Sunkiai matomas kauburėlis. Nuvirtusi metalinės tvorelės dalis.

2,3. Du sunkiai matomi kauburėliai, aptverti metaline tvorele. Ant vieno kauburėlio guli 1 m. aukščio medinis kryželis. Ant antrojo – beveik supuvęs kryžius. Tarp kauburėlių auga drebulė.

4. Ant kauburėlio nuvirtusios medinės tvoros likučiai. Guli 2 m. aukščio kryžius su užrašu.

5. Sunkiai matomas kauburėlis, kurio antkapis buvęs sukaltas iš lentų. Šalia medinės tvorelės liekanos.

6. Kauburėlio nėra. Tikriausiai palaikai išvežti. Stovi medinis masyvus kryžius, nudažytas baltai ir užrašas.

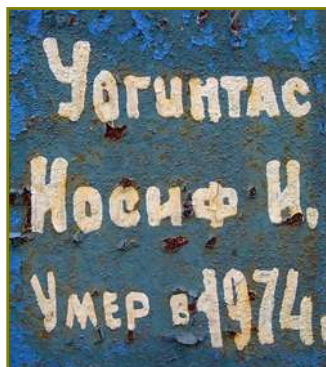
7. Kauburėlis aptvertas metaline tvorele. Stovi pasviręs metalinis, maždaug 3,5 m. kryžius. Kryžių nulenkę virsdama eglė. Ant kryžiaus lentelė su užrašu.

8. Kauburėlis padengtas samanomis ir žole. Stovi paminklas. Kapas aptvertas tvorele: betoniniai stulpeliai sujungti keturbriauniu metaliniu strypu. Paminkle įmūryta lentelė su užrašu.

9. Sunkiai matomas kauburėlis, aptvertas medine tvora, kurios dalis jau sulūžusi. Guli aptręšęs apie 2 m. aukščio kryžius.

10,11,12. Trys kauburėliai, aptverti metaline tvora. Stovi du, iš plonų strypelių suvirinti, piramidės formos paminklėliai, ant kurių katalikiški kryželiai. Viduryje stovi 2,5 m. aukščio metalinis kryžius. Viskas nudažyta mėlynai. Ant piramidžių lentelės su užrašais.

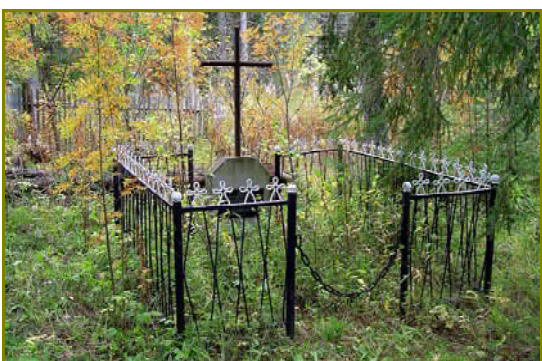

13,14. Sunkiai matomi kauburėliai, aptverti medine tvorele, kurios viena pusė jau nugriuvusi. Ant vieno kauburėlio guli medinis kryželis.

15. Ant kauburėlio auga mažos eglaitės.

16,17. Du kauburėliai, buvę aptverti medine tvora, kurios dalis nugriuvusi. (Šalia yra trečias kauburėlis ir metalinė aprūdijusi piramidė su provoslavišku kryžiumi. Čia palaidota jų giminaitė). Tarp jų auga dvi didelės eglės.

18,19. Kapas, aptvertas metaline ornamentuota tvorele, kuri nudažyta juoda ir balta spalvomis. Vartelių vietoje – stambi grandinė. Yra kvadrato formos betoninis antkapis. Ant 1 m. aukščio betoninio pastamento stovi metalinis kryžius. Į postamentą įmūryta marmurinė lentelė su užrašu.

20. Kauburėlis, apaugęs žolėmis ir samanomis. Guli medinis, apie 1m. aukščio, kryželis. Ant kauburėlio auga eglaitė.

Tarp lietuviškų kapų yra daug kauburėlių. Kas palaidoti dabar neįmanoma nustatyti.

Kupros Volok kaimas

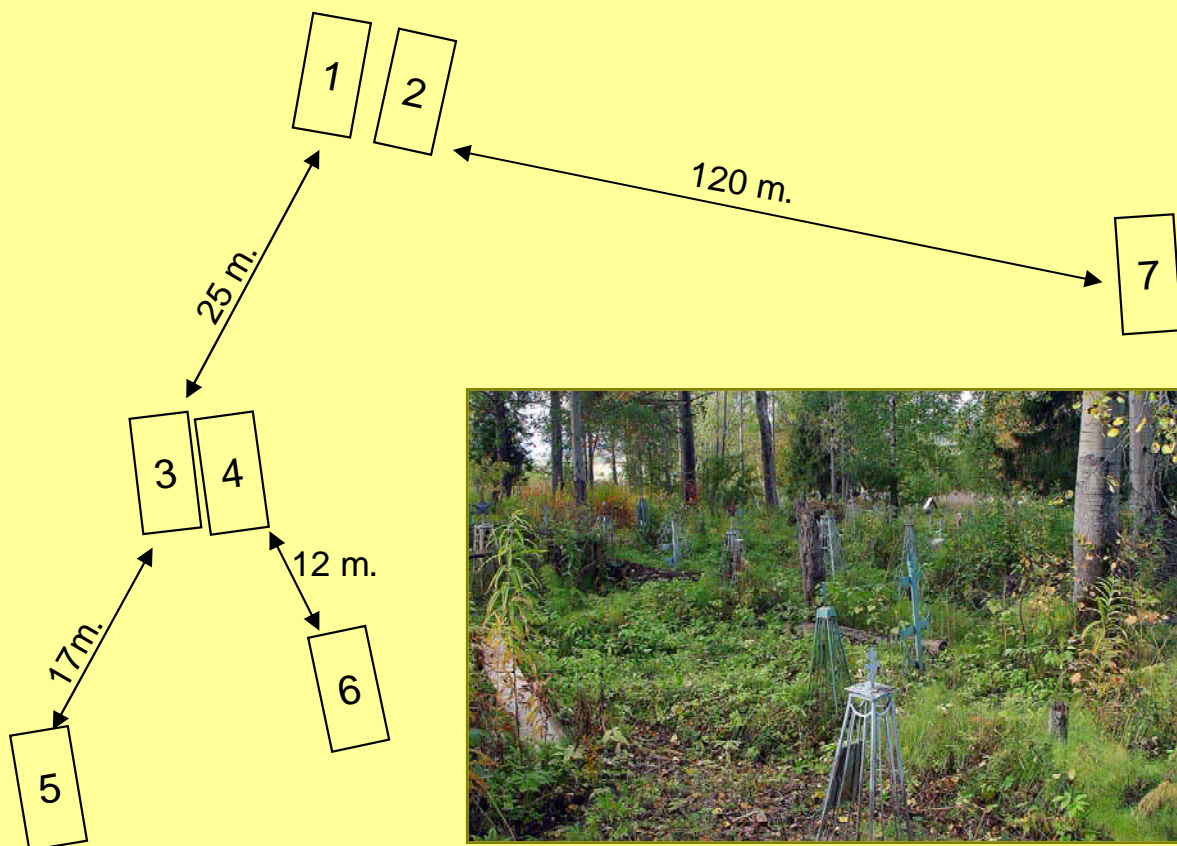
Užsukome į kaimo parduotuvę, (kurios lentynose buvo tik duona ir jokių kitokių prekių), ir užkalbinome čia dirbusią vidutinio amžiaus pardavėją. Ji pasakė, kad lietuviai kaime jau negyvena. Paskutinė lietuvė moteris mirė 2002 metų pradžioje. Ji žinanti, kad penktame dešimtmetyje Kupros Voloke gyveno ir dirbo daug lietuvių.

Šio kaimo kapinės yra už kelių kilometrų, važiuojant link Krocholiovo. Jose buvo anksčiau ir dabar laidojami abiejų kaimų žmonės. Kapinės yra ant kalvos, apaugusios vešlia žole ir dideliais medžiais. Kai kurie kapai sunkiai pastebimi aukštoje žolėje, o kai kur žolė nupjauta. Čia mes radome keletą lietuviškų kapų.

Kupros Volok ir Krocholiovo kaimų kapinės

Š ←

1. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis. Stovi iš metalinių juostų suvirintas kryžius, ant kurio lentelė su užrašu.

2. Šalia pirmojo kauburėlio maždaug už trijų metrų stovi iš metalinių tekintų detalių suvirintas kryželis. Šalia yra ilduba, Sunkiai matomas kauburėlis. Kryželis suvirintas iš metalinių tekintų detalių. manome, kad palaikai buvo išvežti į Lietuvą.

3,4. Sunkiai matomi kauburėliai. Kryželiai suvirinti iš metalinių tekintų detalių.

5. Sunkiai matomas kauburėlis. Kryželis suvirintas iš metalinių tekintų detalių. Kauburėlio kampas užverstas šakomis ir lengaliais.

6. Kauburėlis apaugęs krūmais, jo nesimato. Stovi pasviręs iš tekintų metalinių detalių suvirintas kryžius. Aplinkui medinės tvorėlės liekanos. Pastaba: 2-6 kapų kryželiai visiškai vienodi.

7. Naujai supiltas kauburėlis ant kurio stovi metalinis provoslaviškas kryžius su užrašu.

Krochaliovo kaimas

Krochaliove sutikti gyventojai sakė, kad lietuvių čia jau seniai nebėra. Daugiausiai jų būta Kupros Voloko kaime.

Pravažiuodami nauju asfaltuotu keliu aplankėme prie Kuzmino kaimo esančias kapines. Tai gyventojų vadinamos Pašnios kapinės, mat buvęs netoliese toks kaimas. Dabar kapinės yra labai didelės, maždaug 300 m. ilgio ir kokių 200 m. pločio, nes jose laidojami žmonės iš kelių kaimų. Čia lietuviškų kapų neradome.

Bolšije Oni gyvenvietė

Tukačiove būdami sužinojome, kad viena lietuvė išsikėlė gyventi į Bolšyje Oni gyvenvietę. Nutarėme ją aplankyti. Mariją Antanavičienę, Juozo gimusią 1923 m. lapkričio mėn 1 d. Alytaus rajone, Rangiškės kaime, radome apleistame sukrypusiame name. 1945 metais Mariją su 3 mėn. amžiaus vaiku ir su motina, gimusia 1902 m. atitrėmė į Tukačiovo kaimą. Jie gyveno barake, po dvi šeimas viename kambaryje. Dirbo miško ruošos darbus, nuo 1963 m. dirbo lentpjūvėje sarge. Gyveno labai sunkiai.

Motina mirė 1980 m. Lietuvoje. Marija gyveno Tukačiove iki 1992 metų. Po to ji persikėlė į B. Oni gyvenvietę. Jos sūnus, su kuriuo ją atvežė iš Lietuvos, dabar gyvena Petigorske. Marija Antanavičienė turi dar dukterį, gimusią 1952 m., kuri gyvena Permės srityje, Gūbachoje. Jų šeimą ištėrė dėl giminaičių dalyvavimo partizaninėje kovoje.

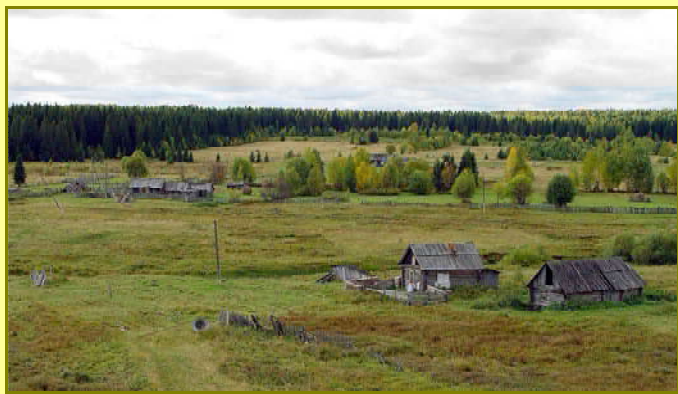
Dojego kaimas

Pavakare užvažiuojame į Dojego kaimą. Čia sutikti senukai komiai ir karo veteranas, vėliau dirbęs „lespromhoze“ Ivan Jegoryč (kuris taip pat komi tautybės), sakė žiną apie lietuvius, bet palaidotų tikrai nėra, nes jie Dojege dirbo ir gyveno nelabai ilgai. Iš čia jie išvažinėjo į kitus kaimus ir „lespromhozus“. Dabar gyvenančių lietuvių Dojege nėra.

Prie Dojego yra tik keli kapeliai, nes buvo pradėta laidoti ir dabar laidojama kapinėse, esančiose tarp Dojego ir Pikanovo kaimų.

Viziajaus kaimas

Nuo Kudymkaro į Viziją pradžioje važiuojame asfaltuotu keliu. Vėliau asfaltas baigiasi ir prasideda gana neblogas žvyrkelis. Bet mums teko porą valandų pastovėti miške. Iki Vizijaus kaimo buvo likę tik keturi kilometrai. Čia kelininkai buvo perkusę kelią prie nedidelio naujai pastatyto tiltelio, norėdami išimti laikinai įdėtus betoninius žiedus. Mes palaukėme porą valandų ir sėkmingai atvažiuojame į Vizijaus kaimą.

1945 metais čia buvo atitremta apie 50 šeimų iš Lietuvos. Tai buvo daugiausia moterys ir vaikai, nes vyrai dar Lietuvoje buvo atskirti ir išsiųsti į koncentracijos stovyklas. Tada Vizijaus gyvenvietėje gyveno apie 2000 žmonių. Buvo septynmetė mokykla, felčerių punktas, kepykla, valgykla, parduotuvė. Lietuviai tada gyveno barakuose arba pas vietinius žmones. Jie kirto mišką, plugdė rąstus, dirbo plytinėje. Daug jų mirė nuo bado.

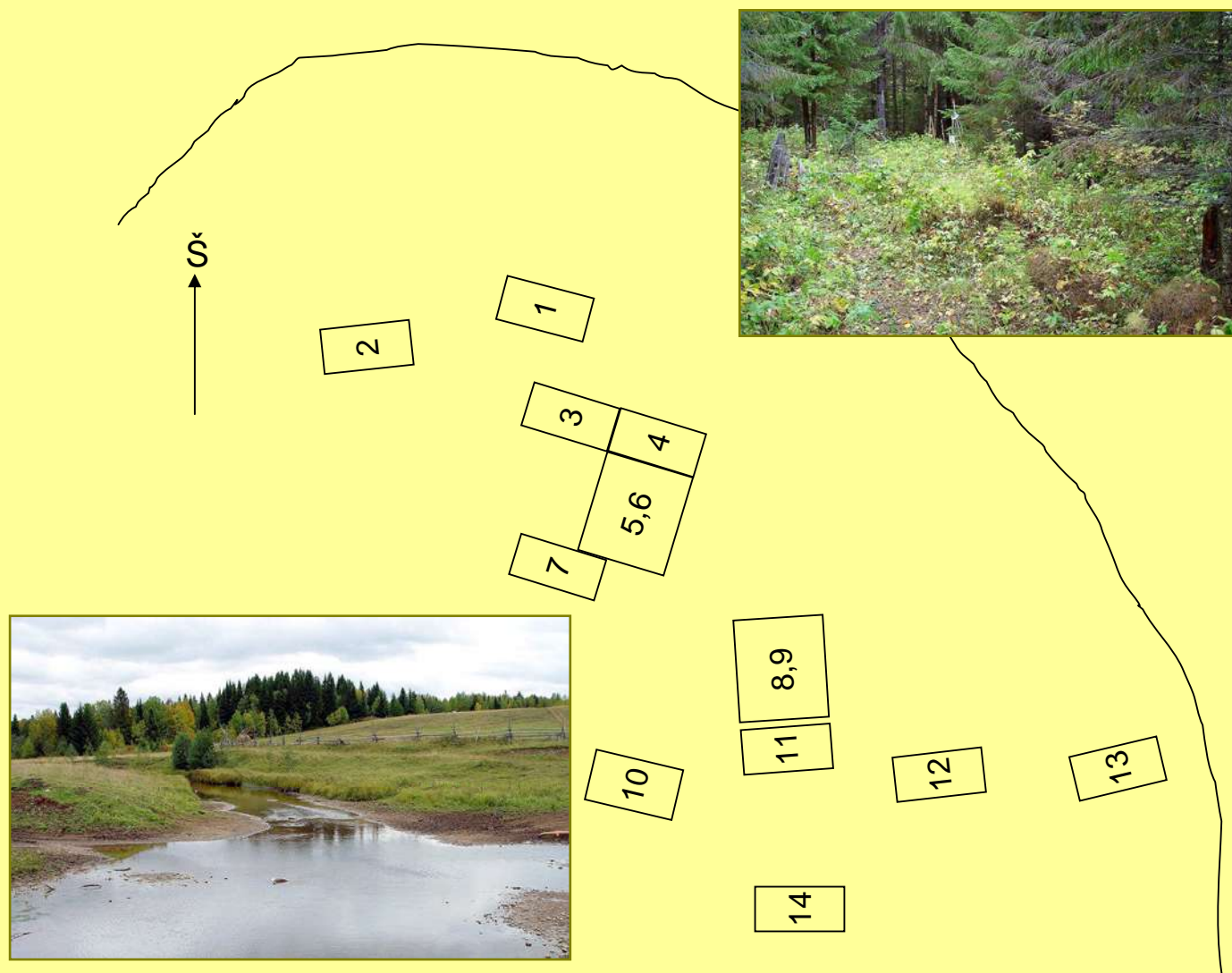
Dabar kaimas labai sunykęs. Čia pirmas sutiktas vietinis gyventojas pasakė, kad senojoje kaimo dalyje gyvena viena lietuvė, bet ji truputėlį „nenormali“. Mes ryžomės ją aplankyti. Ilgai beldėmės į aplūžusio ir pasvirusio namelio duris ir langus, kol išėjo vyriškis. Tai buvo Stasės Žukauskienės (o gal Žukauskaitės) sūnus vardu Albinas. Jis gimęs 1954 metais, nevedęs, gyvena su psichiškai nesveika motina. Albinas kalbėdamas mikčioja.

Mums prašant, mamą Albinas kvietė keletą kartų, kad ji išeitų su mumis pasikalbėti arba įsileistų į vidų, tačiau susitarti nepavyko. Iš vidaus girdėjosi tik keiksmazodžiai ir varė mus iš kiemo. Su Albinu mes nedaug išsiaiškinome. Sužinojome, kad mama Stasė gimusi 1921 m. Jų šeimą, t.y. tėvą, motiną ir keturis vaikus ištrėmė 1945 m. Jie su mama Lietuvoje turi giminių, bet daugiau jis nieko nežinojo. Palikome šiuos negandų prispaustus tautiečius ir nuėjome į kaimo kapines.

Kapinės yra į pietryčius nuo senosios kaimo dalies, ant kalvelės apaugusios mišku.

Viziajaus kaimo kapinės

1. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis. Aptvertas medine tvorele, kurios dalis jau sutrėšusi ir nugriuvusi.

2. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, apaugęs didelėmis eglėmis. Kapas buvęs aptvertas medine tvorele, kurios matosi tik likučiai.

3. Kauburėlis aptvertas medine tvorele. Stovi nedidelis aptrėšęs 0,5 m. aukščio kryželis. Ant kapo auga beržas.

4. Kauburėlis aptvertas medine tvorele, kurios dalis jau nugriuvusi. Ant kapo auga eglaitės.

5,6. Abu kauburėliai buvę aptverti medine tvorele, kurios dalis jau nugriuvusi. Prie kauburėlių stovi dvi didelės eglės.

7. Nedidelis kauburėlis aptvertas medine tvorele, kuri jau aptrėšusi ir pasvirusi. Auga viena eglė.

8,9. Abu kauburėliai aptverti medine tvorele. Auga trys eglės. Tvoros kampe, stovi atremtas provoslaviškas medinis kryžius. (Manome, kad palaidota giminė).

10. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, ant jo auga stora eglė. Tvorelės matosi tik likučiai, ir suverstos lentų liekanos.

11. Kauburėlis apaugęs žolėmis ir samanomis. Stovi du įsmegti metaliniai kryželiai, ant kurių metalinės lentelės be užrašų. Kauburėlis buvęs aptvertas medine tvorele, kurios dalis nugriuvusi.

12. Kauburėlis apaugęs žolėmis ir samanomis. Kapas buvęs aptvertas medine tvorele, kuri dabar užgriuvusi ant kauburėlio. Auga jauna eglaitė.

13. Kauburėlis apaugęs eglėmis. Kapas buvęs aptvertas medine tvorele, dabar ji sutręšusi, ir nugriuvusi.

14. Kauburėlis buvęs aptvertas medine tvorele, kurios dabar likę likučiai. Ant tvoros krašto sudėtos sudžiūvusios eglių šakos, o ant kapo auga penkios eglės ir vienas beržas.

Kapinių teritorijoje į visas puses driekiasi netvarkingos kauburėlių eilės. Yra net tvorelių liekanų, bet prie jų provoslaviškų kryžių likučiai, todėl sunku nuspėti kas ten palaidotas. Kapinėse vaikšto gyvuliai.

Vesiolyj Mys gyvenvietė

Šioje gyvenvietėje dabar lietuviai negyvena. Gyventojų teigimu, paskutiniai lietuviai išvyko prieš 8 – 10 metų. Kai kurie sugrįžo į Lietuvą, kiti į Permės srities stambesnius miestelius ar miestus. Lietuvis (maždaug 60 metų amžiaus) Ramaška yra išvykęs gyventi į Kūdymkarą, o Savickių šeima jau seniai gyvena Lietuvoje. Šioje gyvenvietėje kapinių nėra ir nebuvo. Visus mirusius laidodavo Samkovo kapinėse.

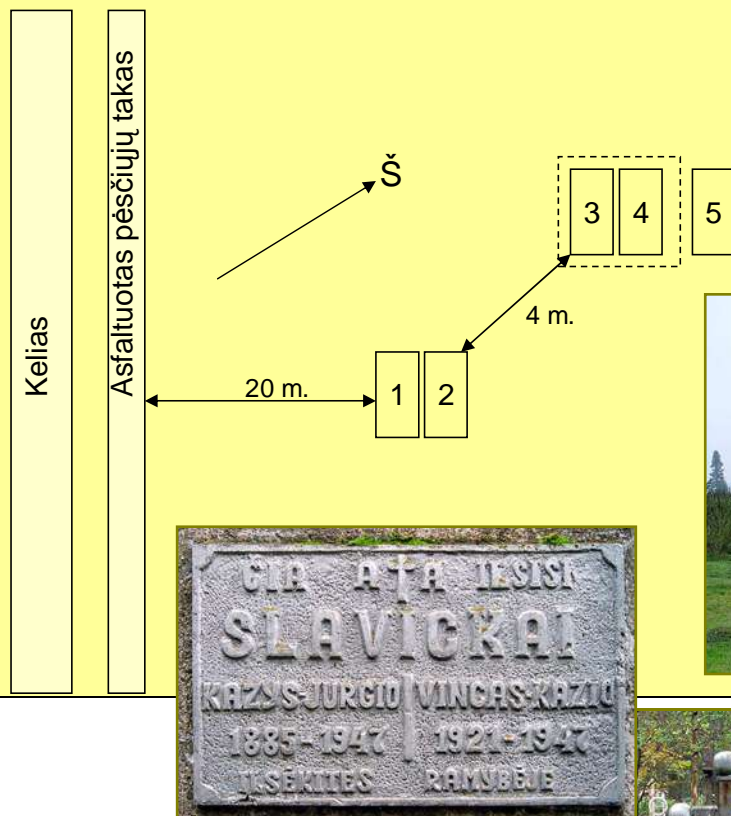

Samkovo gyvenvietė

Samkove lietuvių nebuvo, tačiau kapinėse, radome kelis lietuviškus kapus. Čia buvo laidojami mūsų tautiečiai iš gretimų Vesiolyj Mys ir Beriozovkos gyvenviečių.

Kapinės yra ant kalvelės, prie kelio, įvažiuojant į Samkovą iš Beriozovkos pusės.

Samkovo kaimo kapinės

1,2. Du kauburėliai, apaugę žole. Ant vieno auga beržas, o ant kito, augęs beržas, jau nupjautas. Ant pirmojo yra suolelis, nes šalia yra naujas kapas. Tarp kauburėlių ant betoninio 1 m. aukščio pastamento stovi metalinis kryžius. Pastamento kampas jau nuskilęs. Yra įmūryta lentelė su užrašu.

3,4. Du kapai, apaugę aukšta žole, aptverti medine tvorele. Kampuose auga dvi eglės. Yra betoniniai antkapiai. Ant žemo betoninio pastamento stovi du juodai dažyti metaliniai kryžiai. Tarp jų lentelė su užrašu.

5. Nedidelis kauburėlis, apaugęs žolėmis. Stovi metalinis, mėlynai dažytas, maždaug 1m. aukščio kryžius. (Ar tai lietuvių kapas neįmanoma nustatyti).

Beriozovka

Nuo Kudymkaro iki Beriozovkos yra apie 50 km. Gyvenvietė yra miške, kaip ir visos kitos, netvarkinga ir nykstanti. Tremties metais čia gyveno ir mišką kirto lietuviai. Dabar lietuviai čia negyvena.

Velva Bazės gyvenvietė

Važiuojant į Velva Bazę 32 km. yra asfaltas, o toliau – žvyrkelis. Gyvenvietė yra už 50 km į šiaurės rytus nuo Kūdymkaro, prie Velvos upės. Tai buvęs miško pramonės ūkio centras. 1945 metais buvo atvežta apie 50 šeimų iš Lietuvos. Visi gyventojai ir tremtiniai lietuviai vasarą ir žiemą kirto mišką, gabeno rąstus prie upės, o paskui juos plugdė. Gyveno barakuose labai ankštai, po dvi tris šeimas kambaryje. Žmonės badavo, todėl nemažai jų mirė. Mirusieji buvo laidojami Galiašoro kaimo kapinėse.

Pati gyvenvietė dabar sunykusi. Miško pramonės ūkis apmiręs, nes aplinkui jau seniai iškirsti miškai.

Velva Bazėje užsukome pas Otiną Ivana Jęgoryčią, kuriam jau 80 metų. Jis sakė, kad lietuvių Velva Bazėje jau nėra. Paskutinis lietuvis išvyko maždaug prieš septynis metus. Tą patį sakė ir kiti gyvenvietės žmonės.

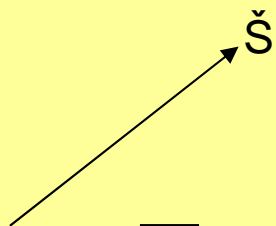
Galjašoras (buvęs kaimas)

Už 4 km. nuo Velva Bazės yra buvo Galjašoro kaimas. Dabar kaimo jau nėra. Jo vietoje šienaujamos pievos ir keli pastatų griuvėsiai. Vakarinėje, buvusio kaimo, dalyje yra prižėlusi kūdra, o už jos, miškelyje, ant aukštumėlės yra lietuvių kapinės. Aplinkui pelkėtos vietos. Panašu, kad čia buvo laidojami tik lietuviai, nes provoslaviškų kryžių ar jų fragmentų neradome.

1. Kauburėlio nematyti, guli tvorėlės ir masyvaus 4,5 m. aukščio kryžiaus likučiai. Apaugę samanomis.

Galiašoro kaimo kapinės

70

1 2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

58

57

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

2. Stovi pakrypęs, masyvus 3,5 metrų aukščio medinis kryžius. Kauburėlio nematyti, šalia kryžiaus sudėtos medinės tvoros likučiai.

3. Kauburėlio nematyti. Yra medinės tvorėlės likučiai. Netoliese guli medinio kryžiaus fragmentas.

4,5. Nedidelės duobės, manome, kad palaikai iškasti.

6. Kauburėlio nematyti. Guli virš 3 m. aukščio masyvus medinis kryžius. Šalia guli tvorėlės likučiai.

7. Kauburėlio nematyti. Į tvorėlę atsirėmęs stovi kryžius be kryžmės. Yra likusi dalis tvorėlės. Ant kapo auga du beržai ir dvi drebulaitės.

8. Kauburėlis, apaugęs nedideliais medžiais.

9. Panašu, kad kapas iškastas. Šalia guli masyvus, apie 7 m. aukščio, medinis kryžius be kryžmės. Guli tvarkingai sudėti tvorelės likučiai.

10. Kauburėlis ir įduba. Yra tvorelės likučiai.

11,12. Įduba ir sutręšusios tvorelės likučiai. Už tvorelės samanomis apaugęs, jau supuvęs kryžius.

13. Kauburėlis, apaugęs žolėmis.

14. Kauburėlis ir įduba. Šalia guli supuvusi kryžiaus kryžmė.

15. Kauburėlis, ant kurio guli samanomis apaugęs ir supuvęs kryžius be kryžmės. Supuvusi kryžmė guli už 1 m. nuo kapo.

16. Kauburėlis ir tvorelės likučiai.

17. Kauburėlis, ant kurio tvorelės ir kryžiaus liekanos.

18. Duobė ir šalia tvarkingai sudėta tvorelė.

19. Auga penkios eglaitės tarp kurių sudėti tvorelės ir kryžiaus likučiai.

21. Nežymus kauburėlis stovi medinis kryželis.

22. Nedidelė duobė, manome, kad palaikai iškasti.

23. Nedidelis kauburėlis.

24. Didelis kauburėlis ir labai supuvusios tvorelės likučiai.

25. Metalinė tvorelė. Stovi pririštas metalinis kryžius. Kapo vietoje duobė.

26. Ant kauburėlio auga drebulė ir dvi mažos drebulaitės. Šalia supuvusios tvorelės likučiai.

27. Kauburėlis, buvęs aptvertas medine tvorele, kuri dabar nugriuvusi. Pastatytas, iš kartelių neseniai sukaltas kryžius.

28. Sunkiai matomas kauburėlis, ant kurio guli supuvusios tvorelės likučiai.

29. Ant kauburėlio auga didžiulis beržas. Yra supuvusios tvorelės likučių.

30. Nedidelis kauburėlis, ant kurio auga mažos eglaitės.

31. Kauburėlis, ant kurio auga didelis beržas. Stovi tvorelės likučiai.

32. Kaiburēlis, kurio kampuose auga četūras eglēs. Aptvertas tvorele, kurios vienas šonas nūgrīvēs.

33. Kaiburēlio nēra. Ant kapo nūgrīvē tvorelēs ir krūžiaus likučiai.

34. Ant kaiburēlio visiškai supuvusio krūželio ir tvorelēs liekanos. Auga du bēržai.

35. Kaiburēlis, ant kurio auga vienas bēržas ir nedideli kiti medžiai. Matosi tvorelēs likučiai.

36. Kaiburēlis ir supuvusios tvorelēs likučiai.

37,38,39. Nežymūs kaiburēliai.

40. Kaiburēlis, aptvertas medine tvorele. Kampuose auga eglės. Atsirėmęs į eglę stovi medinis, maždaug 3 m. aukščio kryžius.

41,42. Du kaiburėliai, prie kurių supuvusių tvorelių ir kryžių likučiai.

43. Kaiburėlis, ant kurio auga dvi didelės ir viena maža eglės.

44,45. Kaiburėliai apaugę medeliais.

46. Kaiburėlis apaugęs medeliais. Supuvusios tvorelės ir kryžiaus likučiai.

47. Ant kaiburėlio auga eglė ir guli supuvusios tvorelės likučiai.

48. Ant kaiburėlio auga trys nedidelės eglaitės ir viena drebulė.

49. Kaiburėlis apaugęs dideliais medžiais. Yra tvorelės likučiai. Ant tvorelės guli apipuvęs kryžius be kryžmės. Ant kryžiaus yra buvusi medinė lentelė su metaliniu lankeliu.

50. Kaiburėlis, buvęs aptvertas medine tvorele. (Likę tik du šonai). Ant tvorelės guli kryžius be kryžmės.

51,52. Kauburėliai, apaugę nedideliais medžiais.

53. Ant kauburėlio auga eglė.

54. Kapas, aptvertas medine tvorele. Stovi virš 4 m. aukščio medinis kryžius be kryžmės. Tvorelė ir kryžius buvo nudažyti mėlynai.

55. Kauburėlis.

56. Kauburėlis, prie kurio auga trys beržai.

57. Kauburėlis, aptvertas medine tvorele. Kampuose auga eglės. Ant tvorelės nuvirtęs maždaug 4 m. aukščio kryžius be kryžmės. Supuvusi kryžmė kabo pririšta ant eglės šakos.

58. Nedidelė duobė, manome, kad palaikai iškasti.

59,60. Sunkiai matomi kauburėliai, ant kurių suvirtusių ir supuvusių tvorelių ir kryžių likučiai.

61. Kauburėlio nematyti. Guli supuvęs, maždaug 3 m. aukščio kryžius. Šalia mėtosi supuvusios tvorelės likučiai.

62. Nedidelė duobė. Šalia mėtosi tvorelės likučiai.

63. Kauburėlis apaugęs medžiais. Šalia tvorelės likučiai.

64,65. Abu kauburėliai, aptverti medine, rudai dažyta tvorele. Stovi masyvus, virš 3,5 m. aukščio, medinis kryžius. Kryžius ir tvorelė labai gerame stovyje. (Panašu, kad neseniai pastatyti).

66,67,68,69. Sunkiai matomi kauburėliai, ant kurių guli supuvusių tvorelių ir medžių šakų liekanos.

70. Kauburėlio nematyti. Likę tik apgriuvusios tvorelės likučiai.

Melechino kaimas

Mes jau važiuodami žinojome, kad Šarvolyje gyvenę ir dirbę tautiečiai, mirę buvo laidojami Melechine. Todėl važiuodami į Šarvolio kaimą sustojome prie Melechino kapinių, kurios gerai matomos nuo kelio, nes yra ant kalnelio į pietų pusę nuo kaimo. Iš tolo matosi didelis maždaug 3,5 m. aukščio medinis kryžius. Vėliau būdami Šarvolio kaime sužinojome, kad jį pastatė prieš keletą metų atvykę lietuviai. Ant kryžiaus užrašo nėra.

Šalia yra trys kauburėliai su piramidės formos paminklais. Ant dviejų paminklų yra penkiakampės žvaigždės, o nuo trečiojo panašu, kad nukritusi.

Ant visų trijų paminklų
lietuviškos Grigaliūno
Salvio, Grigaliūno Viktoro
ir Grigaliūno Adolfo
pavardės ir vardai.

Prie trečiojo kauburėlio
kito galo stovi baltai
dažytas, maždaug 1 m.
aukščio metalinis
katalikiškas kryželis. Visi
trys kauburėliai apaugę
žolėmis ir pievų gėlėmis.

Melechino kaimo žmonės sakė, kad lietuviai čia
negyvena ir anksčiau jų nebuvo. Jie sakė žiną, kad
daug lietuvių gyveno Šarvolio kaime.

Šarvolio kaimas

1945 metais į šią vietovę buvo atitremta virš
100 lietuvių. Žmonės buvo apgyvendinti barakuose,
jie dirbo miško ruošos darbus, gabeno rąstus prie
Velvos upės, juos plugdė. Dalis lietuvių statė naujus
barakus ir namelius. Iki 1950 metų Šarvolyje liko
apie pusė tremtinių: 24 žmonės pabėgo į Lietuvą, kiti
mirė neištvėrę gyvenimo sąlygų, alinančio darbo ir
bado. Mirusius laidodavo Melechino kaimo kapinėse.

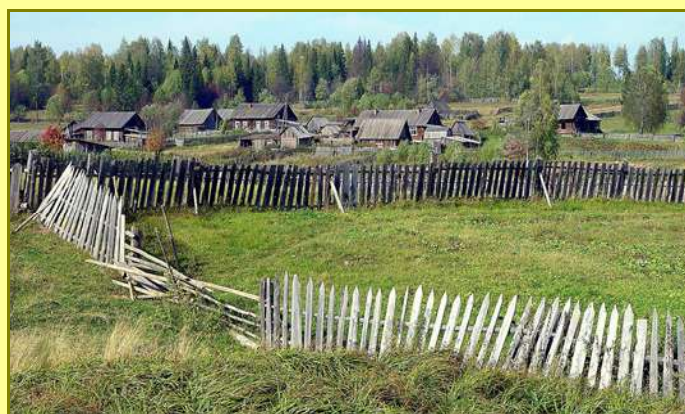
Atvykę į Šarvolio kaimą suradome lietuvio
Grigaliūno Adolfo našlę su sūnumi Vasilijumi,
gimusiu 1967 m. Mūsų tautiečio buvusi žmona
yra totorė, gimusi 1931 m. Ji į Šarvolio kaimą
atvyko 1953 m. Čia ir rado atitremtus 1945 m.
lietuvius.

Sūnus su mama mums papasakojo apie Grigaliūnus, palaidotus Melechino kapinėse. Adolfas ir Salvis Grigaliūnai buvo ištremti iš Kaišiadorių rajono. Adolfas buvo gimęs 1924 m., o mirė 1983 m. Šalia jo palaidoti: jo brolis Salvis ir brolio sūnus Viktoras. Salvio žmona rusė, dar gyva ir gyvena Vereščagine.

Lietuvoje jie turėjo giminių, bet dabar ryšiai nutrūkę ir jie nežino ar yra gyvų giminaičių.

Anksčiau Šarvolio kaime gyveno ir dirbo labai daug lietuvių, o dabar kaimas labai sunykęs, daug pastatų nugriauta, kai kurie namai jau tušti – šeimnininkai išmirę arba išvykę. Nėra ir „lespromhozo“. Gyvena daugiausiai senyvo amžiaus žmonės.

Permės srityje gyvena daugelio tautybių žmonės, tai daugiausia tremtinių ir politinių kalinių palikuonys. Lietuvių likę mažai, po vieną kitą kaimo vietovėse, keli gyvena Kūdymkaro mieste ir šiek tiek daugiau apskrities centre Permėje.

Lietuviškų kapų yra beveik visose tremties vietose, tačiau jie visi beveik sunykę: juos naikino laikas, naikino žmonės, gaisrai. Kryžiai buvo statomi mediniai ir metaliniai, vienas kitas betoninis. Gal reikėtų išsaugoti Ust Onolvos, Tukačiovo, Šordino, Jančero, Galiašoro kapines kaip istorinį-kultūrinį paveldą, nes šiose kapinėse dar yra likusių stovinčių lietuviškų kryžių. Galiašore vertėtų pastatyti vieną naują kryžių, ten mirusių ir palaidotų tremtinių atminimui.

Permės srityje reikėtų įkurti lietuvių bendruomenę, kurios tikslas būtų puoselėti lietuviybę, ypač tarp jaunosios kartos, ji galėtų tarpininkauti ryšiams su Lietuva.